

ביאור בדרך אפשר

1 במאמר שלפנינו מתבאר באריכות כיצד סיפור המגילה רומז על כנסת ישראל
 2 והקדוש-ברוך-הוא. 'אסתר' מורה על מצב בני ישראל בזמן הגלות, והכוח
 3 להתרומם ממצב זה מגיע מ'אחשוורוש', שהיא נתינת כוח מיוחדת מדרגה
 4 גבוהה ביותר הניתנת לנו בזמן הגלות על-מנת שנוכל להתגבר על כל המניעות
 5 ועיכובים ולעבוד את ה' יתברך למעלה
 6 ממדידה והגבלה.

ביאור בדרך אפשר

42 דָּרָךְ-זֶה בְּנוּגַע לְשִׁמְחַת פּוּרִים, שְׁלֹא יִתְכַן לְבִסּוּמֵי בְּפוּרֵיָא
 43 בְּאִפְן שְׁהוּא הַפֶּךְ כְּלָלוֹת הָעֲנָנִין דְּשִׁמְחַת פּוּרִים, שְׁלֹא יִדַע
 44 וְיֻכַּל לְהַחֲלִיף חֲסִי-וְשְׁלוֹם בֵּין אַרְוּר הָמֶן לְבְרוּךְ מְרַדְכֵי,
 45 וְאִם מַחֲלִיף כּו', הָרִי זֶה סִמָּן שְׁאִין זֶה לְבִסּוּמֵי דְּפוּרֵיָא
 46 שהרי כל עיסוקו במצוות שמחת

בס"ד. פורים (מאמר א),

ה'תשי"ז

(הנחה בלתי מוגה)

1 חֲבִיב¹ אֵינִישׁ לְבִסּוּמֵי בְּפוּרֵיָא עַד דְּלֹא יִדַע בֵּין
 2 אַרְוּר הָמֶן לְבְרוּךְ מְרַדְכֵי². וְלִכְאוּרָה
 3 הַפְּרוּשׁ הַפְּשוּט בְּזֶה, שְׁחִיב אֵינִישׁ לְבִסּוּמֵי,
 4 לְהַשְׁתַּפֵּר בֵּינֵן (כְּפָרוּשׁ רַש"י) עַד כְּדֵי כֶּף שְׁיִהְיֶה
 5 בְּמַצֵּב אֲשֶׁר לֹא יִדַע, וְיֻכַּל לְהַחֲלִיף בֵּין אַרְוּר
 6 הָמֶן לְבְרוּךְ מְרַדְכֵי. וְאֵינִי מוּבָן³, אִיף יִתְכַן
 7 שְׁבִמְקוּם אַרְוּר יֵאמְרוּ חֲסִי-וְשְׁלוֹם בְּרוּךְ. וְכִיּוֹתֵר
 8 אֵינִי מוּבָן, דְּכִיּוֹן שְׁהַחֲיִיב לְבִסּוּמֵי הוּא בְּפוּרֵיָא,
 9 שְׁמַחַת פּוּרִים, וְכָלְלוֹת הָעֲנָנִין דְּגַס פּוּרִים
 10 אַרְוּר הָמֶן וְבְרוּךְ מְרַדְכֵי, הָרִי לֹא יִתְכַן לְבִסּוּמֵי
 11 בְּפוּרֵיָא בְּאִפְן שְׁיִחֲלִיף חֲסִי-וְשְׁלוֹם בֵּין אַרְוּר הָמֶן
 12 לְבְרוּךְ מְרַדְכֵי, שְׁזֵהוּ הַפֶּךְ כְּלָלוֹת הָעֲנָנִין דְּגַס
 13 פּוּרִים. וְעַל-דֵּרֶךְ שְׁמַצִּינוּ בְּגַמְרָא⁴ לְעֲנָנִין בְּדִיקַת
 14 חֲמִץ, דְּלֹא חִישִׁינָן שְׁמָא יוֹשִׁיט לְפִינֵי, הוּא עֲצָמוּ
 15 מְחֹזֵר עָלָיו לְשַׂרְפוּ מִיכַל קְאָכִיל מִיגִיָה
 16 (בַּתְּמִיָה), הֵינִינוּ, שְׁכַפְּאֲשֶׁר עוֹסֵק בְּדָבָר לְשַׂרְפוּ,
 17 לֹא יִתְכַן שְׁהַדְבָר מְצָא חֵן בְּעֵינָיו וְיַחֲפִץ לְהִנּוֹת
 18 מִמֶּנּוּ, וְעַל-דֵּרֶךְ-זֶה בְּנוּגַע לְשִׁמְחַת פּוּרִים, שְׁלֹא
 19 יִתְכַן לְבִסּוּמֵי בְּפוּרֵיָא בְּאִפְן שְׁהוּא הַפֶּךְ כְּלָלוֹת
 20 הָעֲנָנִין דְּשִׁמְחַת פּוּרִים, שְׁלֹא יִדַע וְיֻכַּל לְהַחֲלִיף חֲסִי-וְשְׁלוֹם בֵּין אַרְוּר הָמֶן
 21 לְבְרוּךְ מְרַדְכֵי, וְאִם מַחֲלִיף כּו', הָרִי זֶה סִמָּן שְׁאִין זֶה לְבִסּוּמֵי דְּפוּרֵיָא. וְעַל
 22 כֵּן צְרִיף לומר, שְׁהַפְּרוּשׁ דְּעַד דְּלֹא יִדַע בֵּין אַרְוּר הָמֶן לְבְרוּךְ מְרַדְכֵי הוּא (לֹא
 23 שְׁיִחֲלִיף בֵּינֵיהֶם חֲסִי-וְשְׁלוֹם, אֲלֵא) שְׁהַעֲנָנִין דְּאַרְוּר הָמֶן וְבְרוּךְ מְרַדְכֵי גּוּפָא
 24 יְהִיָה אֲצֵלוּ בְּאִפְן דְּלֹא יִדַע, הֵינִינוּ, שְׁאִין זֶה מְצַד מְסַקְנַת שְׁכָלוּ עַל-פִּי טַעַם
 25 וְדַעַת, אֲלֵא, הַפְּעֵלָה דְּפוּרִים הִיא שְׁגַם בְּמָקוֹם שְׁאִין טַעַם וְדַעַת (דְּאַרְטָן וואו
 26 טַעַם וְדַעַת הָעֵרֶט אויף), "לֹא יִדַע", הִנֵּה מְצַד עֲצָמוּ (פּוֹן זִיף אֲלִיין) יֵאָמֵר
 27 אֲצֵלוּ אַרְוּר הָמֶן וְבְרוּךְ מְרַדְכֵי³.

47 'פורים' היא, כנ"ל, בעניין 'ארור המן'
 48 וברוך מרדכי, ואם מחליף ביניהם,
 49 כמה הוא שמח? ועל פְּרָחֶךְ צְרִיף
 50 לומר, שְׁהַפְּרוּשׁ דְּעַד דְּלֹא
 51 יִדַע בֵּין אַרְוּר הָמֶן לְבְרוּךְ
 52 מְרַדְכֵי הוּא (לֹא שְׁיִחֲלִיף
 53 בֵּינֵיהֶם חֲסִי-וְשְׁלוֹם, אֲלֵא)
 54 שְׁהַעֲנָנִין דְּאַרְוּר הָמֶן וְבְרוּךְ
 55 מְרַדְכֵי גּוּפָא [=עצמם] יְהִיָה
 56 אֲצֵלוּ בְּאִפְן דְּלֹא יִדַע, הֵינִינוּ,
 57 שְׁאִין זֶה מְצַד מְסַקְנַת שְׁכָלוּ
 58 עַל-פִּי טַעַם וְדַעַת, אֲלֵא,
 59 הַפְּעֵלָה דְּפוּרִים הִיא שְׁגַם
 60 בדרגה גבוהה ופנימית בנפש בְּמָקוֹם
 61 שְׁאִין טַעַם וְדַעַת (דְּאַרְטָן
 62 וואו טַעַם וְדַעַת הָעֵרֶט
 63 אויף), "לֹא יִדַע", הִנֵּה מְצַד
 64 עֲצָמוּ (פּוֹן זִיף אֲלִיין) יֵאָמֵר
 65 אֲצֵלוּ אַרְוּר הָמֶן וְבְרוּךְ
 66 מְרַדְכֵי³ - "שלא ירגיש באמירתו
 67 ארור כו' וברוך כו'" (אורי-תורה).
 68 לסיכום, חיוב "עד דלא ידע" הוא
 69 שיתעורר בעצמו בבחינה שלמעלה
 70 מהדעת, עד שיאמר "ארור המן וברוך
 71 מרדכי", לא מפני ששכלו מחייב כן,
 72 אלא מאליו יאמר כך, ולא מתוך כוונה
 73 ודעת.

27 אֲצֵלוּ אַרְוּר הָמֶן וְבְרוּךְ מְרַדְכֵי³.

(1) המאמר מיוסד על ד"ה ובהגיע תור אסתר לאדמו"ר האמצעי משנת תקפ"ג (ראה במאמר הב' ד"ה זכור פ"ו (תו"מ חי"ט ע' 161)) - נדפס במאמרי אדמו"ר האמצעי נ"ך (קה"ת, תש"ג) ע' שמח ואילך. מאמר הנ"ל מיוסד על ד"ה הנ"ל במאמרי אדה"ו כתובים ח"ב ע' קצא ואילך. ועם הגהות - אוה"ת מגלת אסתר (קה"ת, תש"ג) ע' כ ואילך. (2) מגילה ז, ב. (3) ראה מאמרי אדהאמ"צ שם ע' שעד ואילך. מאמרי אדה"ז שם ע' קצה. אוה"ת שם ע' כט. (4) פסחים יא, א.

פורים תשי"ז

ביאור בדרך אפשר

1 (ב) וַיִּוְכַן בְּהֶקְדָּם⁵ מֵה שְׁכָתוֹב בַּתְּחִלַּת הַמְּגִלָּה⁶ וּבַהֲגִיעַ תּוֹר
 2 אֶסְתֵּר גּוֹ' לְבוֹא אֶל הַמֶּלֶךְ לֹא בִקְשָׁה דָּבָר כִּי אִם אֶת אֲשֶׁר
 3 יֹאמֶר הִגִּי סְרִיס הַמֶּלֶךְ שׁוֹמֵר הַנְּשִׁים - בּוֹמֵן אֲשֶׁר אֲצֵל שֹׁאֵר
 4 הַנְּעוּרוֹת "אֵת אֲשֶׁר תֹּאמַר יִתֵּן לָהּ לְבַא עִמָּה" הִרִי אֶסְתֵּר לֹא בִקְשָׁה דָּבָר כִּי־אִם
 5 אֲשֶׁר יֹאמֶר הִגִּי, וְאַף־עַל־פִּי־כֶן,

ביאור בדרך אפשר

40 (ההוא") נמצאת הנשמה במצב של 'הסתר פנים' והיינו, שכוח האהבה
 41 שבנשמה לה', אינו מתגלה אצל האדם, ופעמים אף משתמש בכוח זה לתאוות
 42 העולם החומרי, ובמצב זה הנשמה ('אסתר') מסתתרת ונמצאת בגלות' תחת
 43 שלטון הגוף החומרי.

44 וּבִאֹר הַעֲנִין, דְּהִנֵּה יָדוּעַ
 45 שְׁעֵלִית הַנְּשָׁמָה אֵינָה יְכוּלָה
 46 לְהִיּוֹת בְּכַח עֲצָמָה, כִּי־אִם
 47 עַל־יְדֵי הַעֲזָר וְהַסִּיוֵעַ שֶׁל
 48 הַמְּלָאכִים¹³, שְׁעַל־זֶה
 49 נֶאֱמַר¹⁴ חוֹנֵה מֶלֶךְ ה' סָבִיב
 50 לִירְאֵיו גּוֹ' - כְּתוּב בּוֹהֵר שִׁישׁ לְכָל
 51 נִשְׁמָה וְנִשְׁמָה מִלֵּאךְ אֶחָד שְׁחוּנָה סָבִיב
 52 לָהּ, בְּכַחֲנֵת מִקִּיף, שֶׁהוּא הַמּוֹלִיךְ
 53 וּמְנַחֵל אוֹתָהּ בַּעֲלוּתָהּ לַמַּעַל מִדְּרָגָה
 54 לְדְרָגָה. וְהֵינּוּ, דְּכִמּוֹ שְׁבִהִיּוּתָהּ
 55 בְּעוֹלָם לְמִטָּה צְרִיכָה הַנְּשָׁמָה
 56 לְעֲזָר וְסִיוֵעַ מִלְּמַעְלָה, נְתִינָת
 57 כַּח מִלְּמַעְלָה, שְׁמִזָּה נַעֲשֶׂה
 58 מֶלֶךְ שְׁעוֹזֵר לְנִשְׁמָה שְׁתּוֹכֵל
 59 לְנַצַּח בְּמִלְחָמָה, הֵן הַמְּלַחֲמָה
 60 הַפְּנִימִית, שְׁבִכָּל יוֹם וְיוֹם
 61 יֵצְרוּ שֶׁל אָדָם מִתְּגַבֵּר עָלָיו,
 62 וְאִלְמָלָה הַקֶּבֶ"ה עוֹזְרוֹ אֵינּוּ
 63 יְכוּל לֹא¹⁵, וְהֵן הַמְּלַחֲמָה
 64 כְּלָפִי חוּץ, בְּנוֹגַע לְעֲנִינִים
 65 מְעִלְמִים
 66 וּמְסִתִּירִים שְׁבַעֲוֹלָם, וְעַל־זֶה

1 (ב) וַיִּוְכַן בְּהֶקְדָּם⁵ מֵה שְׁכָתוֹב בַּתְּחִלַּת הַמְּגִלָּה⁶
 2 וּבַהֲגִיעַ תּוֹר אֶסְתֵּר גּוֹ' לְבוֹא אֶל
 3 הַמֶּלֶךְ לֹא בִקְשָׁה דָּבָר כִּי אִם אֶת אֲשֶׁר יֹאמֶר הִגִּי
 4 סְרִיס הַמֶּלֶךְ שׁוֹמֵר הַנְּשִׁים, וְאַף־עַל־פִּי־כֶן,
 5 וְתִשָּׂא חֵן וְחֹסֵד לְפָנָיו מִכָּל הַבְּתוּלוֹת וְגוֹ'.
 6 דְּהִנֵּה, יָדוּעַ הַפְּרוּשׁ⁷ שְׁסַפּוֹר הַמְּגִלָּה רוֹמֵז עַל
 7 כְּנֶסֶת־יִשְׂרָאֵל וְהַקֶּבֶ"ה, שְׁאֶסְתֵּר קָאִי עַל כְּנֶסֶת־
 8 יִשְׂרָאֵל⁸ בְּהִיּוֹתָהּ בְּזִמְנֵי הַגְּלוּת
 9 שְׁנִקְרְאָתָהּ בְּשֵׁם אֶסְתֵּר, עַל שֵׁם
 10 הַפְּסוּקָה: וְאַנְכִי⁹ הִסְתַּר אֶסְתִּיר
 11 פְּנֵי בְיָוִם הַהוּא¹⁰, וְהַמֶּלֶךְ
 12 אַחְשׁוּרוּשׁ זֶה מְלִכּוֹ שֶׁל
 13 עוֹלָם¹¹ שְׁאַחֲרִית וְרֵאשִׁית
 14 שְׁלוֹ¹² = [אחשורוש' מלשון
 15 אַחֲרִית' וְרֵאשִׁית]. וְלִפִּי פְּרוּשׁ
 16 זֶה צְרִיף לְהִבִּין מֵהוּ הַעֲנִין
 17 שְׁבַהֲגִיעַ תּוֹר אֶסְתֵּר (כְּנֶסֶת־
 18 יִשְׂרָאֵל) לְבוֹא אֶל הַמֶּלֶךְ (הַקֶּבֶ"ה) לֹא בִקְשָׁה
 19 דָּבָר, כִּי אִם אֶת אֲשֶׁר יֹאמֶר הִגִּי סְרִיס הַמֶּלֶךְ
 20 שׁוֹמֵר הַנְּשִׁים, וְאַף־עַל־פִּי־כֶן - וְאִדְרָבָה, דְּוִקָּא
 21 עַל־יְדֵי זֶה - וְתִשָּׂא חֵן וְחֹסֵד לְפָנָיו גּוֹ'. וְכָל־לוֹת
 22 הַעֲנִין בְּזֶה, שְׁלִפִי פְּרוּשׁ הַנִּ"ל, מֵה שְׁכָתוֹב
 23 וּבַהֲגִיעַ תּוֹר אֶסְתֵּר גּוֹ' לְבוֹא אֶל הַמֶּלֶךְ וְגוֹ', קָאִי
 24 עַל עֲלִית הַנְּשָׁמָה מִמְּעַמְדָּהּ וּמִצְבָּהּ בְּזִמְנֵי הַגְּלוּת
 25 בְּאֶפֶן שֶׁל הֶסְתֵּר פְּנִים (שְׁעַל שֵׁם זֶה נִקְרְאָתָהּ בְּשֵׁם
 26 אֶסְתֵּר), לְבוֹא אֶל הַמֶּלֶךְ, זֶה הַקֶּבֶ"ה, וְעַד שְׁוֹתֵשָׂא חֵן וְחֹסֵד לְפָנָיו גּוֹ', שְׁעֲנִין
 27 זֶה נַעֲשֶׂה עַל־יְדֵי־זֶה שְׁלֵא בִקְשָׁה דָּבָר וְגוֹ'.

זֶה נַעֲשֶׂה עַל־יְדֵי־זֶה שְׁלֵא בִקְשָׁה דָּבָר וְגוֹ'.

23 וּבִאֹר הַעֲנִין, דְּהִנֵּה יָדוּעַ שְׁעֵלִית הַנְּשָׁמָה אֵינָה יְכוּלָה לְהִיּוֹת בְּכַח עֲצָמָה,
 24 כִּי־אִם עַל־יְדֵי הַעֲזָר וְהַסִּיוֵעַ שֶׁל הַמְּלָאכִים¹³, שְׁעַל־זֶה נֶאֱמַר¹⁴ חוֹנֵה
 25 מֶלֶךְ ה' סָבִיב לִירְאֵיו גּוֹ'. וְהֵינּוּ, דְּכִמּוֹ שְׁבִהִיּוּתָהּ לְמִטָּה צְרִיכָה
 26 הַנְּשָׁמָה לְעֲזָר וְסִיוֵעַ מִלְּמַעְלָה, נְתִינָת כַּח מִלְּמַעְלָה, שְׁמִזָּה נַעֲשֶׂה מֶלֶךְ שְׁעוֹזֵר
 27 לְנִשְׁמָה שְׁתּוֹכֵל לְנַצַּח בְּמִלְחָמָה, הֵן הַמְּלַחֲמָה הַפְּנִימִית, שְׁבִכָּל יוֹם וְיוֹם יֵצְרוּ
 28 שֶׁל אָדָם מִתְּגַבֵּר עָלָיו, וְאִלְמָלָה הַקֶּבֶ"ה עוֹזְרוֹ אֵינּוּ יְכוּל לֹא¹⁵, וְהֵן הַמְּלַחֲמָה
 29 כְּלָפִי חוּץ, בְּנוֹגַע לְעֲנִינִים הַמְּנַגְּדִים מְעִלְמִים וּמְסִתִּירִים שְׁבַעֲוֹלָם, וְעַל־זֶה

6 וְתִשָּׂא חֵן וְחֹסֵד לְפָנָיו מִכָּל
 7 הַבְּתוּלוֹת וְגוֹ'. דְּהִנֵּה, יָדוּעַ
 8 הַפְּרוּשׁ⁷ שְׁסַפּוֹר הַמְּגִלָּה רוֹמֵז
 9 עַל כְּנֶסֶת־יִשְׂרָאֵל וְהַקֶּבֶ"ה,
 10 שְׁאֶסְתֵּר קָאִי עַל כְּנֶסֶת־
 11 יִשְׂרָאֵל⁸ בְּהִיּוֹתָהּ בְּזִמְנֵי הַגְּלוּת
 12 שְׁנִקְרְאָתָהּ בְּשֵׁם אֶסְתֵּר, עַל שֵׁם
 13 הַפְּסוּקָה: וְאַנְכִי⁹ הִסְתַּר אֶסְתִּיר
 14 פְּנֵי בְיָוִם הַהוּא¹⁰, וְהַמֶּלֶךְ
 15 אַחְשׁוּרוּשׁ זֶה מְלִכּוֹ שֶׁל
 16 עוֹלָם¹¹ שְׁאַחֲרִית וְרֵאשִׁית
 17 שְׁלוֹ¹² = [אחשורוש' מלשון
 18 אַחֲרִית' וְרֵאשִׁית]. וְלִפִּי פְּרוּשׁ
 19 זֶה צְרִיף לְהִבִּין מֵהוּ הַעֲנִין
 20 שְׁבַהֲגִיעַ תּוֹר אֶסְתֵּר (כְּנֶסֶת־
 21 יִשְׂרָאֵל) לְבוֹא אֶל הַמֶּלֶךְ
 22 (הַקֶּבֶ"ה) לֹא בִקְשָׁה דָּבָר, כִּי
 23 אִם אֶת אֲשֶׁר יֹאמֶר הִגִּי סְרִיס
 24 הַמֶּלֶךְ שׁוֹמֵר הַנְּשִׁים, וְאַף־
 25 עַל־פִּי־כֶן - וְאִדְרָבָה, דְּוִקָּא
 26 עַל־יְדֵי זֶה - וְתִשָּׂא חֵן וְחֹסֵד
 27 לְפָנָיו גּוֹ'? וְכָל־לוֹת הַעֲנִין
 28 בְּזֶה, שְׁלִפִי פְּרוּשׁ הַנִּ"ל, מֵה
 29 שְׁכָתוֹב וּבַהֲגִיעַ תּוֹר אֶסְתֵּר גּוֹ'
 30 לְבוֹא אֶל הַמֶּלֶךְ וְגוֹ', קָאִי עַל
 31 עֲלִית הַנְּשָׁמָה מִמְּעַמְדָּהּ
 32 וּמִצְבָּהּ בְּזִמְנֵי הַגְּלוּת בְּאֶפֶן
 33 שֶׁל הֶסְתֵּר פְּנִים (שְׁעַל שֵׁם זֶה
 34 נִקְרְאָתָהּ בְּשֵׁם אֶסְתֵּר), לְבוֹא
 35 אֶל הַמֶּלֶךְ, זֶה הַקֶּבֶ"ה, וְעַד
 36 שְׁוֹתֵשָׂא חֵן וְחֹסֵד לְפָנָיו גּוֹ',
 37 שְׁעֲנִין זֶה נַעֲשֶׂה עַל־יְדֵי־זֶה
 38 שְׁלֵא בִקְשָׁה דָּבָר וְגוֹ'. - בּוֹמֵן
 39 הַגְּלוּת ("ואנכי הסתר אסתיר פני ביום

(5) בהבא לקמן — ראה דרושים שבהערה 1. 6) אסתר ב, טו"ז. 7) ראה ס' מחיר יין (להרמ"א), ומנות הלוי (לר"ש אלקבץ) — על מג"א. 8) ראה מאמרי אדהאמ"צ שם ע' שמט. 9) וילך לא, יח. 10) תו"א מג"א צג, סע"ד. צד, ריש ע"ד. ובכי"מ. אוה"ת שם ס"ע טו. ד"ה ויהי אומן את הדסה עטר"ת (סה"מ עטר"ת ע' שח ואילך). תשי"ג (תו"מ ח"ח ע' 7 ואילך). תשכ"ד. 11) ראה תו"א שם קכ, ב. אוה"ת שם ע' נח. 12) מאורי אור א, קפב (בשם דרו"ל). הובא באוה"ת שם ס"ע כד. 13) ראה גם תו"א שם ק, סע"ב ואילך. 14) תהלים לד, ת. וראה מקומות שנשמנו באוה"ת שם ע' כ. 15) סוכה נב, ב.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 נְאָמַר¹⁶ כִּי מְלָאכְיוֹ יִצְוֶה לָךְ לְשַׁמְרָךְ בְּכָל דְרָכֶיךָ, הִנֵּה עוֹר
 2 וְסוּיעַ זֶה מִהַמְלָאךְ לְנִשְׁמָה, אִינוּ רַק בּוֹמֵן הַיּוֹתֵה בְּעוֹלָם מְלוּבֶשֶׁת בְּגוֹף, אֲלֵא
 3 כִּן הוּא גַם בְּעֵלְיָתָהּ מְעוֹלָם לְעוֹלָם עֲלִיוֹן יוֹתֵר (כְּמוֹ כַּאֲשֶׁר
 4 עוֹלָה הַנִּשְׁמָה מֵאֶרֶץ הַחַיִּתּוֹן לְגַן-עֵדֶן הַעֲלִיּוֹן), שְׁצַרִּיכָה לְעֶזֶר וְסוּיעַ
 5 דִּהַמְלָאכִים. וּמְלָאכִים אֵלֶּה
 6 הֵם הַנְּקָרָאִים שׁוֹשְׁבֵינִין
 7 דְּמִטְרוֹנִיתָא]=קְרוֹבֵי הַמַּלְכָּה.
 8 הַמְסִיעִים וּמְחַזְקִים אוֹתָהּ לַעֲלוֹת אֶל
 9 הַמֶּלֶךְ, שְׁעַל-יָדָם נַעֲשִׂית עֲלִית
 10 הַנְּשָׁמוֹת שְׁמַעְלָמָא דְנוֹקְבָא
 11 (נְשָׁמוֹת דְּב"ן), יִשְׁנֵם ב' סוּגֵי
 12 נִשְׁמוֹת: 'נִשְׁמוֹת דְּמ"ה' (י"ד ה"א
 13 וְא"ו ה"א בְּגִמְטְרִיא מ"ה), וְנִשְׁמוֹת
 14 דְּב"ן' (י"ד ה"ה ו"ו ה"ה בְּגִמְטְרִיא
 15 ב"ן). 'נִשְׁמוֹת דְּמ"ה' הֵן נִשְׁמוֹת שֶׁל
 16 יַחֲדֵי סְגוּלָה, 'נִשְׁמוֹת דְּאִצִּילוֹת'
 17 שֶׁנִּשְׁמַתָּן נִשְׁאָרָה בְּמִצַּב מְרוּמָם כְּמוֹ
 18 שְׁהִיתָה בְּעוֹלָם הָאִצִּילוֹת, שֶׁם מְקוֹר
 19 שׁוֹרֵשׁ כֹּל הַנִּשְׁמוֹת. וְנִשְׁמוֹת דְּב"ן' הֵן
 20 רֹבֵב הַנִּשְׁמוֹת שְׁבִדוּרוֹתוֹן - לַמְרוֹת
 21 שְׁגֵם הֵן שְׂרֵשׁן הוּא מְעוֹלָם הָאִצִּילוֹת,
 22 הֵרִי יִרְדוּ מִדְּרַגַּת הָאִצִּילוֹת לְעוֹלָמוֹת
 23 בְּרִיאָה יִצִּירָה וְעֵשֶׂי, וְאִינוּן נִמְצְאוֹת
 24 כְּכֹר בְּאוֹתוֹ מִצַּב נַעֲלָה כְּמִקְדָּם. לְכֹן
 25 נִקְרְאוּ נִשְׁמוֹת נְמוּכוֹת אֵלֶּה 'נִשְׁמוֹת
 26 דְּב"ע"'. שְׁהֵן רֹב הַנְּשָׁמוֹת
 27 שְׁבִדוּרוֹתֵינוּ אֵלֶּה, שְׁעֲלִיתָן
 28 לְעוֹלָם הָאִצִּילוֹת (בְּאִפְּן
 29 דְּוֹתֶשָׁא חֵן וְחֶסֶד לְפָנָיו)
 30 אִינְה אֵלֵּא בְּאִמְצָעוֹת הָעֶזֶר
 31 וְסוּיעַ מִהַמְלָאכִים שְׁנִקְרְאִים
 32 שׁוֹשְׁבֵינִין דְּמִטְרוֹנִיתָא, שְׁעַל-
 33 יָדָם נַעֲשִׂית עֲלִית הַנְּשָׁמוֹת
 34 מְעוֹלָם לְעוֹלָם עֲלִיוֹן יוֹתֵר.
 35 מְלַבֵּד נִשְׁמוֹת שֶׁל יַחֲדֵי
 36 סְגוּלָה, כְּדֹאִיתָא בְּגִמְרָא¹⁷
 37 לְכַר מְגוֹרְהֶקָא דְר' חֵיָא
 38 (רַבָּה) דְּמִנְפְּשֵׁיהּ סְלִיק -
 39 (כְּמִסּוּפֵר בְּגִמְרָא ב"מ פ"ה, ב) שְׁבִיקֵשׁ
 40 אַחַד הַחֲכָמִים מֵאִלְהֵוּ הַנְּבִיא 'אֲחִיו לִי'
 41 רַבֵּן כִּי סִלְקִי לְמַתְבַּתָּא דְרֻקִיעַ"
 42 [=הִרְאָה לִי אֶת הַחֲכָמִים כַּאֲשֶׁר עוֹלִים
 43 לְיִשְׁבָּה שֶׁל מַעֲלָה]. "אֲמַר לִי: בְּכוֹלָהוּ

(16 תהלים צא, י"ד. 17) ב"מ פה, ב. 18) ראה גם אוה"ת שם ע' קסו. 19) ק. ג.

ביאור בדרך אפשר

1 שהוא גם כן מלשון פֶּאֶשֶׁר הגֵּה מן המסֶלֶה²⁰, היינו, כפי
 2 שהמחשבה באה באותיות בולטות (ראה בהערה)²¹, שְׁזָהוּ
 3 (בנוסף לפירוש 'הגוי מלשון 'הגיון) גם הגי מלשון ההוּגָה אֵת
 4 השם באותיותיו²², וְקָאֵי על בחינת המלכות כמו שהיא
 5 בעולם האצילות (למעלה
 6 מאותיות הדבור, שְׁקָאֵי על
 7 בחינת המלכות כמו שהיא
 8 בכריאה-יצירה-עשיה), כפי
 9 שנמשכת להיות עֶזֶר וְסִיּוּעַ
 10 לְנִשְׁמוֹת שֶׁהֵם בְּתַכְלִית
 11 הַבְּטוּל (לא בקשה דבר).
 12 וְעַל-יְדֵי-זֶה וְתִשָּׂא חֵן וְחֶסֶד
 13 לְפָנָיו וְגו', עַל-דֶּרֶךְ מֵה
 14 שְׁפָתוֹב²³ כְּשׁוֹשְׁנָה בֵּין הַחוּחִים
 15 גו' כֵּן רַעֲיָתִי בֵּין הַבְּנוֹת,
 16 היינו, שְׁגָדְלָה מַעֲלַת עֲבוּדַת
 17 הַנִּשְׁמָה בְּתַכְלִית הַבְּטוּל לְגַבִּי
 18 שָׁאָר אוֹפְנֵי הָעֲבוּדָה שְׁאֵינִם
 19 בְּתַכְלִית הַבְּטוּל, וּמַצֵּד תַּכְלִית
 20 הַבְּטוּל שְׁלֹא בִקְשָׁה דָבָר,
 21 נַעֲשִׂית עֲלֵיתָהּ לְפָנָי הַמְּלֶךְ
 22 (ממעמד ומצב דהסתר
 23 אסתיר) בְּאִפֶּן שְׁוֹתֵשָׂא חֵן
 24 וְחֶסֶד לְפָנָיו גו'. לסיכום,
 25 'ובהגיע תור אסתר גוי לבוא אל
 26 המלך', עליית הנשמה ממעמדה
 27 ומצבה בזמן הגלות ('אסתר') אל
 28 הקב"ה, שבדרך כלל אינה בכח עצמה
 29 אלא ע"י סיוע המלאכים, וכשהיא
 30 בתכלית הביטול ("לא בקשה דבר")

ביאור בדרך אפשר

שְׁלוֹ [=דרגה נעלית הכוללת כל הדרגות מראשית עד אחרית], קָאֵי עַל
 דְּרַגְתַּת הָאֱלֻקוֹת שְׁבֻזְמֵן הַגְּלוּת דְּוָקָא. וְכַלְלוֹת הָעֲנִיָּן בְּזָה,
 שְׁאֲחַשְׁרוּשׁ רוּמְזוֹ עַל דְּרַגָּא נַעֲלִית בְּיוֹתֵר בְּאֱלֻקוֹת שְׁמִשָּׁם
 נִמְשָׁךְ הָעֶזֶר וְהַסִּיּוּעַ בְּזִמְן הַגְּלוּת.
 וְהָעֲנִיָּן הוּא²⁴, דְּהִנֵּה תַבַּת
 אֲחַשְׁרוּשׁ מְרַכְכַת מִב' תַּבּוֹת,
 אֲחַשׁ וְרוּשׁ. אֲחַשׁ הוּא
 מְלִשׁוֹן חֵשׁ, שְׁפָרוּשׁוֹ
 שְׁתִּיקָה, כְּדָאִיתָא בְּגִמְרָא²⁵
 בְּפָרוּשׁ חֲשַׁמֶּל שְׂרָאָה יְחֻזְקָאֵל
 כְּאִשְׁר "נִפְתַּחוּ הַשָּׁמַיִם וְאֵרָאָה מֵרָאוֹת
 אֱלֹהִים", נֹאמֵר: "וְאֵרָאָה.. וּמִתּוֹכָה כַּעֲיֵן
 הַחֲשַׁמֶּל מִתּוֹךְ הָאֵשׁ", מִבּוּרָא בְּגִמְרָא
 "מֵאֵי חֲשַׁמֶּל"? "חַיּוֹת הַקּוֹדֶשׁ" עֲתִים
 חֲשׁוֹת [=שוחקות] עֲתִים
 מְמַלְלוֹת [=משבחות ומהללות את
 ה'] פִּירוּשׁ בְּשַׁעֲהַ שְׁהַדְּבּוּר
 יוֹצֵא מִפִּי הַקֶּב"ה - נִרְגַּשׁ בָּהֶם
 גִּילוֹי אֱלֻקוֹת, חֲשׁוֹת - מִפְּנֵי שֶׁחֵן
 בְּמַצַּב שֶׁל בִּיטוּל גְּמוּר, וּבְשַׁעֲהַ
 שְׁאֵינִן הַדְּבּוּר יוֹצֵא מִפִּי
 הַקֶּב"ה - אֵינִן גִּילוֹי כִּלְכֵךְ,
 מְמַלְלוֹת - אוֹמְרִים קְדוֹשׁ וְכו',
 שְׁמִזָּה מוֹכֵן שְׁתִּיקָה הִיא
 דְּרַגָּא נַעֲלִית יוֹתֵר מִדְּבּוּר.
 וְאֵינִן זֶה בְּסִתְיָהּ לְהַמְבַּאֵר
 בְּמָקוֹם אַחֵר²⁶ שְׁבֻזְמֵן הַגְּלוּת
 כְּתִיב²⁷ נֶאֱלַמְתִּי דּוּמְיָה
 הַחֲשִׁיתִי מְטוּב, שְׁזוּהִי

עַל דְּרַגְתַּת הָאֱלֻקוֹת שְׁבֻזְמֵן הַגְּלוּת דְּוָקָא. וְכַלְלוֹת הָעֲנִיָּן בְּזָה, שְׁאֲחַשְׁרוּשׁ רוּמְזוֹ
 עַל דְּרַגָּא נַעֲלִית בְּיוֹתֵר בְּאֱלֻקוֹת שְׁמִשָּׁם נִמְשָׁךְ הָעֶזֶר וְהַסִּיּוּעַ בְּזִמְן הַגְּלוּת.
 וְהָעֲנִיָּן הוּא²⁴, דְּהִנֵּה תַבַּת אֲחַשְׁרוּשׁ מְרַכְכַת מִב' תַּבּוֹת, אֲחַשׁ וְרוּשׁ. אֲחַשׁ
 הוּא מְלִשׁוֹן חֵשׁ, שְׁפָרוּשׁוֹ שְׁתִּיקָה, כְּדָאִיתָא בְּגִמְרָא²⁵ בְּפָרוּשׁ חֲשַׁמֶּל,
 עֲתִים חֲשׁוֹת עֲתִים מְמַלְלוֹת, בְּשַׁעֲהַ שְׁהַדְּבּוּר יוֹצֵא מִפִּי הַקֶּב"ה, חֲשׁוֹת,
 וּבְשַׁעֲהַ שְׁאֵינִן הַדְּבּוּר יוֹצֵא מִפִּי הַקֶּב"ה, מְמַלְלוֹת, שְׁמִזָּה מוֹכֵן שְׁתִּיקָה הִיא
 דְּרַגָּא נַעֲלִית יוֹתֵר מִדְּבּוּר. וְאֵינִן זֶה בְּסִתְיָהּ לְהַמְבַּאֵר בְּמָקוֹם אַחֵר²⁶ שְׁבֻזְמֵן
 הַגְּלוּת כְּתִיב²⁷ נֶאֱלַמְתִּי דּוּמְיָה הַחֲשִׁיתִי מְטוּב, שְׁזוּהִי שְׁתִּיקָה שְׁלִמְטָה

(20 שמואל-ב כ, יג. 21) היינו כאשר המחשבה יוצאת מההעלם בעיון השכל להיות בולטת ונגלית במוח כדי שתהי' מקור לדיבור (מאמרי אדה"ז שם ע' קצה). (22) משנה סנהדרין ז, א. (23) שיר השירים ב, ב. וראה מאמרי אדמו"ר האמצעי שם ע' שסא. (24) בהבא לקמן - ראה גם ד"ה ובבואה לפני המלך תרנ"ד (סה"מ תרנ"ד ע' רג). וראה גם ד"ה על כן קראו תשי"ג פ"ו (תו"מ ח"ח ס"ע 19 ואילך. תו"מ סה"מ אדר ריש ע' סט ואילך). (25) חגיגה יג, סע"א ואילך. (26) אוה"ת (יהל אור) לתהלים לט, ג (ס"ע קמו ואילך). אוה"ת נ"ך ח"ב ע' א'מח. ד"ה באתי לגני דמוצש"ק פ' בשלח, יו"ד שבת פ"ו (תו"מ ח"ט ע' 14 ואילך). וש"נ. (27) תהלים שם.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 שְׁתִּיקָה שְׁלֵמָה מֵהַדְּבֹר (כמו שמצאנו שמוכא פסוק זה בגמרא
 2 (ברכות ה) על "כל מי שאפשר לו לעסוק בתורה ואינו עוסק", פי
 3 בַּשְּׁתִּיקָה (שְׁבֻזְמֵן הַגְּלוּת) גּוֹפֵא יִשְׁנֵם ב' אֹפְנִים²⁸. אִפֵּן
 4 הָא', שֶׁהַשְּׁתִּיקָה הִיא מִצַּד עֲנָנִים שְׁמַעְלִימִים וּמִסְתִּירִים
 5 עַל הַדְּבֹר, עַל-דֶּרֶךְ מַה
 6 שְׁפָתוֹב²⁹ נַחַר גְּרוֹנִי [=נתייבש
 7 גרוני], דְּקָאֵי עַל זְמַן הַגְּלוּת
 8 שֶׁהַמְּשַׁכֵּת אֲלֵקוֹת אֵינָה
 9 בְּגִלּוּי, וְהִינוּ, שְׁדָבֵר הַנְּי'
 10 (דְּבוּר) הַמְּחִי' אֶת הָעוֹלָם, אֵינוּ
 11 נִכְרַ בְּמִצִּיאוֹת הַנְּבָרָאִים
 12 וּבְכֻלּוֹת הָעוֹלָם. וְאִפֵּן הַב',
 13 עַל-דֶּרֶךְ מֵאֲמַר רְבוּחֵנוּ
 14 ז"ל³⁰ סִיג לַחֲכָמָה שְׁתִּיקָה,
 15 הִינּוּ, שְׁזוּהֵי דְרָגָא שְׁלֵמָעְלָה
 16 מִהֲבַנְה וְהַשְּׂגָה, לְמַעְלָה
 17 מִבְּחִינַת הַחֲכָמָה כְּפִי שֶׁהִיא
 18 בְּגִלּוּי, כִּי-אִם אִפֵּן נַעְלָה
 19 יוֹתֵר בְּשַׁכְל, וְעַד שְׁמַגִּיעַ לְכַח
 20 הַמְּשַׁכֵּל - מְקוֹר הַשְּׁכַל שְׁאִינוּ
 21 שְׁכַל גְּלוּי, וּבְכֻלּוֹת קָאֵי עַל
 22 סְפִירַת הַפְּתָר שְׁלֵמָעְלָה
 23 מִהַחֲכָמָה, וְנִקְרָאת סִיג
 24 לַחֲכָמָה, וְהוּא בְּאִפֵּן שֶׁל
 25 שְׁתִּיקָה. וְגַם עֲנִין זֶה (אִפֵּן
 26 הַב' בַּשְּׁתִּיקָה) שְׁיָד לְזִמַּן
 27 הַגְּלוּת, כְּדֹאִתָּא בְּזַהֲרִי³¹
 28 בְּפִרוּשׁ הַפְּתָר³² רַחַל מְבַכָּה
 29 עַל בְּנֵיהּ גּוֹ' כִּי אֵינְנוּ, כִּי
 30 אֵינְנוּ וְלֹא כְּתִיב כִּי אֵינֵם
 31 (שְׁהָרִי בְּכִיּתָה הִיא עַל 'בְּנֵיה' שְׁאִינֵם
 32 בְּמִקּוּמָם), אֲלֵא, בְּכִיּתָה שֶׁל 'רַחֲלִי -
 33 מֵדַת הַמַּלְכוּת שֶׁלְּמַעְלָה - הִיא בְּגִין
 34 דְּמִלְכָּא קְדִישָׁא הוּא סְלִיק
 35 (בְּגִין דְּוָאוּ אֶתְרַחַק
 36 וְאֶסְתַּלַּק) לְעִילָא לְעִילָא
 37 [=שֶׁהַסְּתַלַּק מִמֶּנָּה 'בְּעֵלָה' הַמֶּלֶךְ
 38 הַקְּדוֹשׁ וְאוּ' - שֶׁשֶׁת הַמִּידוֹת הַמְּאִירִים
 39 בְּמַלְכוּתוֹ] (שְׁלִכְנָן עַל זְמַן הַגְּלוּת
 40 נֵאמַר: אוֹתוֹתֵינוּ לֹא רְאִינוּ

41 גו'=³³חסרה ראיית האותיות האלוקיות שמכותן מתהווים העולמות),
 42 היינו, שְׁפִלִיק לֹא רַק לְעִילָא, דְּקָאֵי עַל בִּינָה³⁴, אֲלֵא סְלִיק
 43 לְעִילָא לְעִילָא, דְּקָאֵי עַל פְּנִימִיּוֹת עֲתִיק³⁵ [=דרגה הפנימית
 44 שֶׁבְּכַתְּרָן], וּבְכֻלּוֹת, קָאֵי עַל סְפִירַת הַפְּתָר, הִינּוּ, לְמַעְלָה
 45 מִחֲכָמָה שֶׁהִיא רְאשִׁית הַגְּלוּי, כִּי-אִם בְּאִפֵּן שֶׁהַשְּׁכַל
 46 הוּא בְּהַעְלָם, שְׁזוּהוּ עֲנִין
 47 דְּחַשׁ, מְלִשׁוֹן שְׁתִּיקָה, וְעַל-
 48 דֶּרֶךְ-זֶה בְּסְפִירוֹת, לְמַעְלָה
 49 מִחֲכָמָה שֶׁהִיא הַתְּחִלַּת
 50 סְפִירוֹת הַגְּלוּיּוֹת, כִּי-אִם
 51 סְפִירַת הַפְּתָר, שְׁעַל-זֶה נֵאמַר
 52 סִיג לַחֲכָמָה שְׁתִּיקָה. עַד-כֵּן
 53 נַחְבָּר עֲנִין רֵאשׁוֹן הַמְּרוּמָה
 54 בְּאַחְשׁוּרוּשׁ - לְשׁוֹן 'חַשׁ', שְׁמוּרָה עַל
 55 דְּרָגָה נְעִלִית בְּיוֹתֵר שֶׁלְּמַעְלָה מִכֹּל
 56 גִּלּוּי. וְרוּשׁ (אַחַשׁ וְרוּשׁ) הוּא
 57 מְלִשׁוֹן מְרִירוֹת, וְכִמּוֹ
 58 שְׁפָתוֹב³⁶ עֲנַבְמוּ עֲנַבֵי רוּשׁ
 59 [=עֲנַבֵּיהֶם עֲנַבִּים מְרוּרִים כִּמוֹ רוּשׁ]
 60 (עֲשׂוֹב מַר), שְׁקָאֵי עַל כְּלָלוֹת
 61 הַמְּצַב בְּזִמַּן הַגְּלוּת, שְׁמַפְנִי
 62 חֲטָאֵינוּ נַעֲשֶׂה מְרִירוֹת
 63 הַגְּלוּת, עַל-דֶּרֶךְ מַה
 64 שְׁפָתוֹב³⁷ אַחְרִיתָה מְרָה
 65 כְּלַעְנָה. וְגַם, רוּשׁ הוּא
 66 מְלִשׁוֹן רִישׁוֹת [=עֲנִיוֹת],
 67 שְׁמוּרָה עַל הַרִישׁוֹת וְהַדְּלוֹת
 68 שְׁבֻזְמֵן הַגְּלוּת.

24 בְּאִפֵּן שֶׁהַשְּׁכַל הוּא בְּהַעְלָם, שְׁזוּהוּ עֲנִין דְּחַשׁ, מְלִשׁוֹן שְׁתִּיקָה, וְעַל-דֶּרֶךְ-זֶה
 25 בְּסְפִירוֹת, לְמַעְלָה מִחֲכָמָה שֶׁהִיא הַתְּחִלַּת סְפִירוֹת הַגְּלוּיּוֹת, כִּי-אִם סְפִירַת
 26 הַפְּתָר, שְׁעַל-זֶה נֵאמַר סִיג לַחֲכָמָה שְׁתִּיקָה. וְרוּשׁ (אַחַשׁ וְרוּשׁ) הוּא מְלִשׁוֹן
 27 מְרִירוֹת, וְכִמּוֹ שְׁפָתוֹב³⁶ עֲנַבְמוּ עֲנַבֵי רוּשׁ (עֲשׂוֹב מַר), שְׁקָאֵי עַל כְּלָלוֹת הַמְּצַב
 28 בְּזִמַּן הַגְּלוּת, שְׁמַפְנִי חֲטָאֵינוּ נַעֲשֶׂה מְרִירוֹת הַגְּלוּת, עַל-דֶּרֶךְ מַה שְׁפָתוֹב³⁷
 29 אַחְרִיתָה מְרָה כְּלַעְנָה. וְגַם, רוּשׁ הוּא מְלִשׁוֹן רִישׁוֹת, שְׁמוּרָה עַל הַרִישׁוֹת
 30 וְהַדְּלוֹת שְׁבֻזְמֵן הַגְּלוּת.

(28 ראה גם אוה"ת מג"א ע' א.ב. ועם הוספות וכו' - ד"ה ובבואה לפני המלך הנ"ל (סה"מ תרנ"ד ע' ריג ואילך). וראה גם ד"ה על כן קראו הנ"ל (תו"מ ח"ה ע' 20. תו"מ סה"מ אדר שם). (29 תהלים סט, ד. וראה תו"א ויצא כא, ג. הובא באוה"ת (יהל אור) לתהלים שם. (30 אבות פ"ג מ"ג. וראה גם תו"א לך יב, סע"ב. שם, ד. סה"מ צ' להצ"צ ז, א. (31 ח"א רי, א. ח"ג כ, ב. (32 ירמ"י לא, יד. (33 תהלים עד, ט. וראה אוה"ת (יהל אור) שם ע' קמו. (34 ראה אוה"ת נ"ך ח"ב ע' א'מד. סה"מ עטר"ת ס"ע תקסא. (35 ראה לקו"ת שה"ש מה, א. מאמרי אדה"ז תקס"ה ח"א ע' תצה. אוה"ת שה"ש ח"ב ע' תרפו. (36 האזינו לב, לב (ובפרש"י). (37 משלי ה, ד.

פורים תשי"ז

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 וּשְׁנֵי הָעֲנִינִים דְּחַשׁ וְרוּשׁ בְּאִים בְּתַבָּה אַחַת וְנַעֲשִׂים שָׁם
2 אָחָד - 'אחש-ורוש', כִּי מִצַּד זֶה שְׁבוּזְמָן הַגְּלוּת קִדְשָׁא-בְּרִיךְ-
3 הוּא סְלִיק (מְלֻמְטָה) לְעֵילָא לְעֵילָא, לְבַחֲיַת שְׁתִּיקָה, חַשׁ,
4 נַעֲשֶׂה לְמִטָּה מַצָּב שֶׁל רוּשׁ (מְרִירוֹת וְרִישׁוֹת). וְלֹאֲיִדָּךְ
5 גִּיסָא, מְבַחֲיַת חַשׁ, שְׁהִיא
6 בְּחִינָה נַעֲלָה בְּיוֹתֵר שְׁלֻמְעֵלָה
7 מִהַחֲכָמָה, סִיג לְחַכְמָה
8 שְׁתִּיקָה, מְקוֹם שְׁלֻמְעֵלָה
9 מְגֻלוֹי אֱלֻקוֹת, נִמְשָׁךְ עֶזֶר
10 וְסִיוַע לְבַחֲיַת רוּשׁ, הַמְרִירוֹת
11 וְהַרְיִשׁוֹת וְדָלוֹת שְׁבוּזְמָן
12 הַגְּלוּת. לְסִיכּוּם, 'אחשוורוש' מורה
13 עַל מַצַּב הַאֲלֻקוֹת בּוֹזֵן הַגְּלוּת, כֹּאשֶׁר
14 "קוב"ה סליק לעילא לעילא", לַמַּצַּב
15 'שתיקה' ('אחש') שלמעלה מדיבור -
16 ספירת הכתר. שעי"ז נעשה למטה
17 מרירות הגלות ('ורוש'). ולאידך, דוקא
18 מבחינה זו נמשך עזר וסיוע לזמן
19 הגלות, כמו שיתבאר להלן.
20 (ד) וּבְאֹר הָעֲנִינִן, דְּהִנָּה אָמְרוּ
21 רַבּוֹתֵינוּ ז"ל³⁸ מִפְּנֵי מַה לֹּא
22 נִצְמַר נו"ן בְּאִשְׁרֵינוּ³⁹ [בַּפֶּרֶק
23 "תהלה לדוד" אין פסוק המתחיל ב'
24 נו"ן]?, מִפְּנֵי שֵׁישׁ בָּהּ (אוֹת נו"ן)
25 מִרְמוֹת (עַל מַפְלְתָן שֶׁל שׁוֹנְאֵי
26 יִשְׂרָאֵל [בִּלְשׁוֹן סִגְיָהוֹר],
27 שְׁנֹאֲמָרוּ⁴⁰ נִפְלָה לֹא תוֹסִיף
28 קוּם בְּתוֹלַת יִשְׂרָאֵל וְכוּ',
29 אָפְלוּ הֵכִי [=למרות זאת. אף
30 שהפסיק באת נו"ן מפני הנפילה שלה
31 ולא רצה אפילו לרמוז, חזר ורמז תיכף
32 על הסמיכה ועל הקימה מהנפילה],
33 חֲזַר דְּוֹד וְסִמְכָה בְּרוּחַ הַקִּדְשׁ,
34 שְׁנֹאֲמָרוּ⁴¹ סוּמְךָ ה' לְכָל
35 הַנוֹפְלִים. וְכִדְאִיתָא בְּזַהֲרָה⁴²
36 לֹא תוֹסִיף קוּם מְגַרְמָה [=מכוח
37 עֲצֻמָּה] אֲלָא קִדְשָׁא-בְּרִיךְ-הוּא
38 יוֹקִים לָהּ [=יורמם אותה].
39 וְסִמְכָה זֹו (סוּמְךָ ה' לְכָל
40 הַנוֹפְלִים) הִיא הָעֶזֶר וְהַסִּיוַע
41 לְבַחֲיַת רוּשׁ, שְׁצָרִיךְ לְהִיֹּת

נִמְשָׁךְ מִמְּקוֹם נַעֲלָה בְּיוֹתֵר דְּוָקָא, בְּחִינַת חַשׁ.
וְיֻבְּן עַל-פִּי מְשָׁל מַעֲנִין הַנְּפִילָה לְמִטָּה, שֵׁישׁ בָּהּ כְּמָה
אֹפְנִים, מְנַפְּלָה קָלָה בְּלִבְדּוֹ, וְעַד לְנַפְּלָה בְּאִפְּן שֶׁל הַשְּׁלֻכָה
הַשְּׁלֻכָה וְזִרְיָקָה מְלַמְעֵלָה לְמִטָּה בְּכַח, הִנָּה, גַּם כְּדִי לְמַנַּע
הַנְּפִילָה הַיּוֹתֵר קָלָה יֵשׁ צָרְךָ בְּכַח גְּדוֹל יוֹתֵר מִכַּחוֹ
הַנּוֹפֵל, וְעַל-אַחַת-פְּמָה-וְכַמָּה בְּנַפְּלָה בְּאִפְּן שֶׁל הַשְּׁלֻכָה
וְזִרְיָקָה, שְׁצָרִיךְ לְהִיֹּת כַּח חֲזַק בְּיוֹתֵר שְׁיֻכַּל לְהַתְּגַבֵּר
עַל כַּחוֹ שֶׁל הַזּוֹרֵק. וְעַל-
דְּרָךְ-זֶה בְּנִמְשָׁל, בְּנַפְּלָה
שְׁשִׁיכַת בְּנִשְׁמוֹת, שֵׁישׁ בָּזָה כְּמָה אֹפְנִים. יֵשׁ נַפְּלָה קָלָה
בְּיוֹתֵר שְׁאִינָה אֲלָא שְׁנוֹי
הַמְּקוֹם שֶׁל הַנְּשֻׁמָה בְּאִפְּן
שְׁאִינֹו פּוֹעֵל שְׁנוֹי וְיִרְיָדָה
חֶסֶד-וְשְׁלוֹם בְּנִשְׁמָה. וְעַל-דְּרָךְ
הַמְּבַאֵר כְּכַמָּה מְקוֹמוֹת⁴³
בְּפִרוּשׁ וְיוֹסֵף הַוֵּרֵד
מְצַרְיָמָה⁴⁴, שְׁגַם בִּירְיָדָתוֹ
לְמַצְרַיִם הָיָה מְרַכְּבָה
לְאֱלֻקוֹת [=מכרכבה הבטילה לרוכב
ואין לה רצון עצמאין], בְּדַרְגַּת
הָעֲבוּדָה דִּנְשֻׁמָה דְּאֲצִילוֹת,
וּבְאִפְּן כְּזֶה הַוֵּרֵד מְצַרְיָמָה,
הֵינֵנוּ, שְׁבִהִיתוֹ נִשְׁמָה
דְּאֲצִילוֹת נִמְצָא הוּא (לֹא

(38) ברכות ד, ב. וראה לקו"ת תצא מ, א ואילך. (39) תהלים קאפיטל קמה. (40) עמוס ה, ב. (41) תהלים קמה, יד. (42) ח"ב רמ, רע"א. (43) ראה מאמרי אדה"ז תקס"ה ח"א ע' קצב ואילך. תו"ח ויחי קב, ג ואילך. סה"מ תרכ"ז ע' רצט. תרל"ג ח"א ע' סה ואילך. תרפ"ח ע' כו. תש"כ (תו"מ חכ"ח ע' 251 ואילך). תשכ"א (תו"מ חל"א ע' 158 ואילך). (44) וישב לט, א.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

43 שְׁעַל-יָדָה נַעֲשֶׂה גַם הַזֶּקֶן כּוֹי, דְּהַגְּהָה, כְּתִיב⁵⁰ מִי יַעֲלֶה בְּהַר
 44 הַהוֹי, וּמִי יָקוּם בְּמָקוֹם קָדְשׁוֹ וְגוֹי, הֵינְנוּ, שְׂכָדֵי לַעֲלוֹת לְהַר
 45 הַהוֹי, וְשָׁגַם לְאַחֲרֵי-זֶה יִשְׁאָר לַעֲמֹד בְּמָקוֹם קָדְשׁוֹ, צָרִיף
 46 לְהֵיוֹת כַּהֲמֹשֶׁךְ הַפּוֹסֵק: נָקִי כְּפִים וְכֵר לְכָב כּוֹי⁵⁰, וְכֹאֲשֶׁר חָסַר
 47 אֲצִלוֹ בְּהֵעֲנִין דְּנָקִי כְּפִים וְכֵר
 48 לְכָב, אֵינוּ יָכוֹל לְהֵיוֹת בְּהַר
 49 הַהוֹי, וּבְמִילָא נּוֹפֵל הוּא מֵהַר
 50 הַהוֹי. וְעוֹד זֹאת, שְׂכָפְאֶשֶׁר
 51 נִמְצָא לְמַעְלָה, בְּהַר הַהוֹי,
 52 וְנוֹפֵל מִשָּׁם רַחֲמָנָא-לִיַּצְלוֹן,
 53 נּוֹפֵל הוּא לְמִטָּה יוֹתֵר וְהַזֶּקֶן
 54 הוּא גְדוֹל יוֹתֵר מִכְּמוֹ אֲצִל זֶה
 55 שְׂמִלְכַתְחַלָּה לֹא עָלָה בְּהַר
 56 הַהוֹי, וְעַל-דֶּרֶךְ מֵאֲמַר
 57 רַבּוּתֵינוּ ז"ל⁵¹ שְׂשִׁגְגַת
 58 תְּלַמִּידֵי חֲכָמִים עוֹלָה זְדוּן.
 59 וְיֵשׁ נְפִילָה גְרוּעָה וּפְחוּתָה
 60 יוֹתֵר, שְׂמַגִּיעַ לְמַעְמַד וּמַצֵּב
 61 שְׂנַכְלָל בֵּין אֵלָה שְׂעֲלִיהֶם
 62 אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ ז"ל⁵² שְׂאִין
 63 מְכַנְיִסִין אוֹתָם בְּמַחְצָתוֹ שֶׁל
 64 הַקֶּב"ה, הֵינְנוּ, שְׂדוּחִים וְעַד
 65 שְׂמִשְׁלִיכִים אוֹתוֹ מִלְּמַעְלָה
 66 רַחֲמָנָא-לִיַּצְלוֹן, וְעַל-דֶּרֶךְ מַה
 67 שְׂכַתּוּב⁵³ הַשְּׁלִיף מִשָּׁמַיִם
 68 אֲרִץ תְּפָאֲרַת יִשְׂרָאֵל,
 69 שְׂהַנְפִילָה שְׂנַעֲשִׂית עַל-יְדֵי
 70 הַשְּׁלֶכָה וְזָרִיקָה מִלְּמַעְלָה,

1 בְּעוֹלָם הָאֲצִילוֹת, כִּי-אֵם) בְּמַצְרִים. וּבְאִפֵּן כְּזֶה הוּא פְּלִלוֹת
 2 הָעֲנָנִין דְּגָלוֹת הַשְּׂכִינָה -מִסַּכַּת מַגִּילָה, רַבִּי שְׂמַעוֹן בֶּן יוֹחָאי אוֹמֵר:
 3 בּוֹא וּרְאֵה כִּמְהַ חֲבִיבִין יִשְׂרָאֵל לִפְנֵי הַקְּדוּשׁ-בִּירוּךְ-הוּא שֶׁבְכֹל מָקוֹם שֶׁגָּלוּ
 4 שְׂכִינָה עִמָּהּ. גָּלוּ לְמַצְרַיִם שְׂכִינָה עִמָּהּ.. גָּלוּ לְבַבֵּל שְׂכִינָה עִמָּהּ(]. דְּאָף
 5 שְׂכָבֻדֵי לְאַחַר לֹא אִתְּנִי⁴⁵,
 6 הֲרִי מִכְּלִ-מָקוֹם, יִשְׁנוּ הָעֲנָנִין
 7 דְּשְׂכִינְתָּא בְּגִלוּתָא⁴⁶, אֱלֹא]
 8 שְׂאִין זֶה בְּאִפֵּן שְׂנַעֲשֶׂה שְׁנוֹי
 9 חֲסִי-וְשָׁלוֹם (וּכְמוֹ כֵּן לֹא
 10 נַעֲשֶׂה שְׁנוֹי חֲסִי-וְשָׁלוֹם
 11 בְּנִשְׁמוֹת דְּאֲצִילוֹת, וּבְנִשְׁמוֹת
 12 בְּכָלִ) כִּי-אֵם רַק בְּאִפֵּן דְּכִמו
 13 יוֹסֵף שֶׁהוֹרֵד מִצְרַיִמָּה (שְׂיִירֵדָה וּ
 14 קָאִי עַל פְּלִלוֹת הַגְּלוּת
 15 שְׂנַקְרָאוּ עַל שֵׁם מִצְרַיִם⁴⁷),
 16 שְׂמַצַּד זֶה הִירִידָה יֵשׁ יְנִיקָה
 17 לְלַעֲמַת-זֶה, [=כּוֹחוֹת הַטּוֹמָא
 18 שְׂלַעֲמַת הַקְּדוּשָׁה], לְהַעֲ
 19 שְׂרִים [=לְכָל אוֹמֵר מִשְׁבַּעִים אוֹמוֹת
 20 יִשְׁנוּ שֶׁר לְמַעְלָה שֶׁדְּרָכוּ עוֹבֵרַת הַחַיּוֹת
 21 לְאוֹתָהּ אוֹמֵר], וְעַל-יָדָם לְאִמוֹת
 22 הָעוֹלָם (שֶׁהֵם יוֹנָקִים חַיּוֹת בְּתַעֲנוּגֵי
 23 עוֹלָם הַזֶּה) (וְעַל-יָדָם גַּם
 24 לְקַלְפָּה וְסִטְרָא-אַחְרָא),
 25 שְׂנַעֲשֶׂה אֲצֵלֶם תּוֹסַפַּת כַּח,
 26 וּבְדִאִיתָא בְּמִדְרָשׁ⁴⁸ אִתָּהּ
 27 מוֹצֵא שְׂכָל אִמָּה וְלָשׁוֹן
 28 שְׂשֻׁלְטָה עַל יִשְׂרָאֵל שׁוּלְטָה
 29 מִסּוּף הָעוֹלָם וְעַד סוּפוֹ
 30 בְּשִׁבִיל כְּבוֹד יִשְׂרָאֵל, כְּמוֹ
 31 בְּגִלוֹת מִצְרַיִם שְׂהִיָּה פְרַעַה
 32 שׁוּלְטַת מִסּוּף הָעוֹלָם וְעַד
 33 סוּפוֹ (מוֹשֵׁל בְּכַפְּהָ⁴⁹), וְעַל-
 34 דֶּרֶךְ-זֶה בְּשִׁאָר גְּלוּתוֹ, עַד
 35 לְגִלוֹת הָאֲחֵרוֹן בְּמַלְכוּת
 36 אֲדוּם [וְעַל-יְדֵי יְנִיקָה זֶה
 37 גּוֹפֵא נַעֲשֶׂה סוּף-כְּלִ-סוּף
 38 בְּרוּר הַרְעַ דְּמִצְרַיִם וְכוּי]. עַד-
 39 כִּאֵן נִתְבָּאֵר אוֹפֵן הָא' בְּנִפְלִית' הַנִּשְׁמָה
 40 מִעוֹלָם הָאֲצִילוֹת, שְׂהִיא רַק יִרִידָה
 41 מִעוֹלָם לְעוֹלָם, אֲךָ לֹא נַעֲשֶׂה כֹל שִׁינּוּ
 42 מִחוּטֵי בְּנִשְׁמָה. אֲמָנָם, יֵשׁ נְפִילָה

21 כְּתִיב⁵⁰ מִי יַעֲלֶה בְּהַר
 22 לְהַר הַהוֹי, וְשָׁגַם לְאַחֲרֵי-זֶה יִשְׁאָר לַעֲמֹד בְּמָקוֹם קָדְשׁוֹ, צָרִיף לְהֵיוֹת נָקִי כְּפִים
 23 וְכֵר לְכָב כּוֹי⁵⁰, וְכֹאֲשֶׁר חָסַר אֲצִלוֹ בְּהֵעֲנִין דְּנָקִי כְּפִים וְכֵר לְכָב, אֵינוּ יָכוֹל
 24 לְהֵיוֹת בְּהַר הַהוֹי, וּבְמִילָא נּוֹפֵל הוּא מֵהַר הַהוֹי. וְעוֹד זֹאת, שְׂכָפְאֶשֶׁר נִמְצָא
 25 לְמַעְלָה, בְּהַר הַהוֹי, וְנוֹפֵל מִשָּׁם רַחֲמָנָא-לִיַּצְלוֹן, נּוֹפֵל הוּא לְמִטָּה יוֹתֵר וְהַזֶּקֶן
 26 הוּא גְדוֹל יוֹתֵר מִכְּמוֹ אֲצִל זֶה שְׂמִלְכַתְחַלָּה לֹא עָלָה בְּהַר הַהוֹי, וְעַל-דֶּרֶךְ מֵאֲמַר
 27 רַבּוּתֵינוּ ז"ל⁵¹ שְׂשִׁגְגַת תְּלַמִּידֵי חֲכָמִים עוֹלָה זְדוּן. וְיֵשׁ נְפִילָה גְרוּעָה וּפְחוּתָה
 28 יוֹתֵר, שְׂמַגִּיעַ לְמַעְמַד וּמַצֵּב שְׂנַכְלָל בֵּין אֵלָה שְׂעֲלִיהֶם אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ ז"ל⁵²
 29 שְׂאִין מְכַנְיִסִין אוֹתָם בְּמַחְצָתוֹ שֶׁל הַקֶּב"ה, הֵינְנוּ, שְׂדוּחִים וְעַד שְׂמִשְׁלִיכִים
 30 אוֹתוֹ מִלְּמַעְלָה רַחֲמָנָא-לִיַּצְלוֹן, וְעַל-דֶּרֶךְ מַה שְׂכַתּוּב⁵³ הַשְּׁלִיף מִשָּׁמַיִם אֲרִץ
 31 תְּפָאֲרַת יִשְׂרָאֵל, שְׂהַנְפִילָה שְׂנַעֲשִׂית עַל-יְדֵי הַשְּׁלֶכָה וְזָרִיקָה מִלְּמַעְלָה לְמִטָּה,

(45 ישע"י מב, ת. מח, יא. 46) ראה מגילה כט, א. זח"א קכ, ב. (47 ב"ר פט"ז, ד. 48) מכילתא בשלח יד, ה. זח"ב ו, א. (49) מקומות שצויינו בהערה הקודמת. וראה לקו"ש ח"ב ע' 162 בהערה. (50) תהלים כד, ג-ד. (51) ראה אבות פ"ד מ"ג. בבא מציעא לג, ב. (52) נדה יג, ב. (53) איכה ב, א.

ביאור בדרך אפשר

1 לְמִטָּה, הִיא בְּתֵקֶף גְּדוֹל וּבְהִזָּק בְּיֹתֵר. וְהִגָּה, בְּנוֹגַע לְכָל
 2 אוֹפְנֵי הַנְּפִילָה, מִהַנְּפִילָה בְּאִפְסָן הַיֹּתֵר נֶעְלָה, שְׁעַל-זֶה
 3 נֶאֱמַר⁵⁴ שְׁבַע יַפְל צְדִיק וְקָם - מִבָּאֵר אֲדַמְוִ"ר הַזֶּקֶן בְּהַקְדָּמָה לְשַׁעַר
 4 הַיַּחֲדוּד וְהָאֲמוּנָה: "וְאִינָה נִקְרָאת נְפִילָה אֲלָא לְגַבֵּי מְדַרְיַגְתּוֹ הָרֵאשׁוֹנָה וְלֹא לְגַבֵּי
 5 שָׂאֵר כָּל אֲדָם חַ"ו", וְעַד לְהַנְּפִילָה
 6 הַיֹּתֵר פְּחוּתָה וּגְרוּעָה, הִרִי
 7 בְּנוֹגַע לְכָל אוֹפְנֵי הַנְּפִילָה: כְּתִיב⁵⁵
 8 כִּי יִפֹּל לֹא יוּטַל כִּי הָיוּ
 9 סוֹמֵךְ יָדוֹ, כִּי סוֹמֵךְ הָיוּ לְכָל
 10 הַנוֹפְלִים. וְהִינּוּ, שְׁגָם
 11 בְּנְפִילָה מִהֵר הָיוּ, וְאָפִילוּ
 12 כְּשִׂדּוּחִים וּמְשָׁלִיכִים אוֹתוֹ
 13 מִשָּׁם, מִכָּל-מְקוֹם לֹא יוּטַל
 14 לְאָרְצָי⁵⁶, עַד לְעִמְקַת תַּחַת
 15 רַחֲמָנָא-לִיְצַלָן בְּאוֹפֵן שְׁלֵא יְהִי לוֹ
 16 תַקְוָה חֲסִי-וְשׁוֹלוֹם, כִּי הָיוּ סוֹמֵךְ
 17 יָדוֹ, שְׁסוֹמֵךְ לְכָל הַנוֹפְלִים.
 18 וְהִגָּה כְּדִי לְהִיּוֹת הַסְּמִיכָה מִהַנְּפִילָה, הִרִי כְּשֵׁם
 19 מִהַנְּפִילָה, הִרִי כְּשֵׁם שְׁבַמְשָׁל
 20 יֵשׁ צָרָךְ בְּכַח גְּדוֹל יוֹתֵר
 21 מִהַפְּחַת שְׁעַל-יָדוֹ הִיָּתָה
 22 הַנְּפִילָה, הֵן נְפִילָה קָלָה,
 23 וְעַל-אַחַת-בְּפִמָּה וְכַמָּה נְפִילָה
 24 בְּאִפְסָן שֶׁל הַשְּׁלֵכָה וְזִרְיָקָה
 25 בְּכַח, כֵּן גַּם בְּנִמְשָׁל בְּנִפִּילָה
 26 הַנְּשִׁמָּה - וְעַד לְנִפִּילָה אֲשֶׁר לֹא תוּכַל
 27 לְעַמּוֹד בְּמַחֲצִית הַקְּרוּשָׁה יֵשׁ צָרָךְ
 28 בְּכַח גְּדוֹל וְזֶקֶן יוֹתֵר מִהַפְּחַת
 29 שְׁעַל-יָדוֹ הִיָּתָה הַנְּפִילָה
 30 דְּהַשְּׁלִיף מִשָּׁמַיִם אֲרָץ גּוֹ'
 31 רַחֲמָנָא-לִיְצַלָן, שְׁבַכְח זֶה
 32 דְּוָקָא לֹא יוּטַל, וְתַהֲיָה
 33 הַסְּמִיכָה גַּם מִהַנְּפִילָה
 34 שְׁהִיָּתָה עַל-יָדֵי הַשְּׁלֵכָה
 35 וְזִרְיָקָה מִלְּמַעְלָה לְמִטָּה בְּכַח.
 36 וְהִינּוּ, שְׁהַעֲגִין דְּסוֹמֵךְ הָיוּ
 37 לְכָל הַנוֹפְלִים הוּא מִמְּקוֹם
 38 עֲלִיּוֹן בְּיֹתֵר שְׁלִמְעָלָה מֵעוֹלָם
 39 הָאֲצִילוֹת שְׁמַשְׁם הִיָּתָה הִירִידָה. וְעוֹד
 40 זֹאת בְּמִשְׁלַל, שְׁהַפְּחַת שְׁמַעֲכַב
 41 אֶת הַדְּבָר הַנוֹפֵל צָרִיף לְבֹא
 42 לְמִטָּה מִתַּחַת הַדְּבָר (הָאֶבֶן
 43 וְכִיּוֹצֵא בְּזֶה), הַנוֹפֵל אוֹ

ביאור בדרך אפשר

44 הַנְּזָרָק לְמִטָּה, וְעַל-יְדֵי-זֶה דְּוָקָא יוּכַל לְעַכְבַּ נְפִילָתוֹ לְאָרְצָי.
 45 וְעַל-דְּרָף-מִשַׁל הַתְּלָמִיד שְׁנַפֵּל וְלָמַד עֲגִין בְּטַעוֹת, אָזִי
 46 צָרִיף הָרַב הַמְּשַׁפֵּיעַ הַרוּעָה לְהוֹצִיאָו מִחֲשִׁיכָה לְאוֹר הָאֲמֵת לְהַשְּׁפִיל
 47 אֶת עַצְמוֹ וְלְהַתְּלַבֵּשׁ בְּאוֹתָהּ הַטַּעוֹת, לְכַרֵּר וּלְלַבֵּן אוֹפְנֵי
 48 הַטַּעוֹת וְכוּ' וּלְבֹאֵר בְּדִיבּוּר עִם
 49 הַתְּלָמִיד לְפִי אוֹפֵן טַעוֹתוֹ, וְדוּקָא
 50 עַל-יְדֵי-זֶה יוּכַל לְהַסְבִּיר
 51 לְתַלְמִיד, לְהוֹצִיאָו וְלְהַעֲלוֹתוֹ
 52 מִהַטַּעוֹת וְלְהַעֲמִידוֹ עַל
 53 הַשְּׁכָל הַיָּשָׁר - הִנֵּה בִשְׁעָה זוֹ
 54 שַׁעוּר לְתַלְמִיד לְצֵאת מִטַּעוֹתוֹ, אִין
 55 הַתְּלָמִיד מְרַגֵּשׁ הַפְּלֵאת שְׁכּוֹל שֶׁל הָרַב
 56 שְׁנִמְצָא הָרַבָּה מֵעַל וּמֵעֵבֶר לְטַעוֹת
 57 הַתְּלָמִיד. וְכֵן הוּא בְּנִמְשָׁל,
 58 שְׁהַפְּחַת שְׁעַל-יָדוֹ גַּם כִּי יִפֹּל
 59 לֹא יוּטַל כִּי הָיוּ סוֹמֵךְ יָדוֹ,
 60 סוֹמֵךְ הָיוּ לְכָל הַנוֹפְלִים
 61 וְעַל-דְּרָף-זֶה פְּלָלוֹת הַעֲגִין
 62 דְּחוּנָה מִלְּאָף ה' סְבִיב
 63 לִירְאָיו, שְׁזוּהִי הַנְּצִינָתָה כַּח'
 64 מִלְּמַעְלָה שְׁאֵלְמָלָא עוֹזְרוֹ
 65 אִינּוּ יְכוּל לוֹ (כְּנ"ל סְעִיף
 66 ב.), צָרִיף לִירֵד וְלְהַתְּלַבֵּשׁ
 67 בְּלְבוּשֵׁי הַמְּקוֹם הַתַּחְתּוֹן
 68 שְׁשֵׁם נִמְצָא הַדְּבָר הַנוֹפֵל, אוֹ
 69 הַנְּשָׁלָף וְנִזְרָק כּוּ', הִינּוּ,
 70 שְׁהַסְּמִיכָה הַעֲזָר וְהַסְּיוּעַ
 71 מִלְּמַעְלָה אִינָם בְּאִפְסָן שֶׁל
 72 הַמְּשַׁכַּת אֲלָקוֹת בְּגִלוּי, אֲלָא
 73 בְּהַעֲלָם (מִבְּפָנִים) דְּוָקָא, עַד
 23 אוֹ הַנְּזָרָק לְמִטָּה, וְעַל-יְדֵי-זֶה דְּוָקָא יוּכַל לְעַכְבַּ נְפִילָתוֹ לְאָרְצָי. וְעַל-דְּרָף-מִשַׁל
 24 הַתְּלָמִיד שְׁנַפֵּל וְלָמַד עֲגִין בְּטַעוֹת, אָזִי צָרִיף הָרַב הַמְּשַׁפֵּיעַ לְהַשְּׁפִיל אֶת עַצְמוֹ
 25 וְלְהַתְּלַבֵּשׁ בְּאוֹתָהּ הַטַּעוֹת, לְכַרֵּר וּלְלַבֵּן אוֹפְנֵי הַטַּעוֹת וְכוּ', וְדוּקָא עַל-יְדֵי-זֶה
 26 יוּכַל לְהַסְבִּיר לְתַלְמִיד, לְהוֹצִיאָו וְלְהַעֲלוֹתוֹ מִהַטַּעוֹת וְלְהַעֲמִידוֹ עַל הַשְּׁכָל
 27 הַיָּשָׁר. וְכֵן הוּא בְּנִמְשָׁל, שְׁהַפְּחַת שְׁעַל-יָדוֹ גַּם כִּי יִפֹּל לֹא יוּטַל כִּי הָיוּ סוֹמֵךְ
 28 יָדוֹ, סוֹמֵךְ הָיוּ לְכָל הַנוֹפְלִים וְעַל-דְּרָף-זֶה פְּלָלוֹת הַעֲגִין דְּחוּנָה מִלְּאָף ה'
 29 סְבִיב לִירְאָיו, שְׁזוּהִי הַנְּצִינָתָה כַּח' מִלְּמַעְלָה שְׁאֵלְמָלָא עוֹזְרוֹ אִינּוּ יְכוּל לוֹ
 30 (כְּנ"ל סְעִיף ב.), צָרִיף לִירֵד וְלְהַתְּלַבֵּשׁ בְּלְבוּשֵׁי הַמְּקוֹם הַתַּחְתּוֹן שְׁשֵׁם נִמְצָא
 31 הַדְּבָר הַנוֹפֵל, אוֹ הַנְּשָׁלָף וְנִזְרָק כּוּ', הִינּוּ, שְׁהַסְּמִיכָה הַעֲזָר וְהַסְּיוּעַ מִלְּמַעְלָה
 32 אִינָם בְּאִפְסָן שֶׁל הַמְּשַׁכַּת אֲלָקוֹת בְּגִלוּי, אֲלָא בְּהַעֲלָם (מִבְּפָנִים) דְּוָקָא, עַד כְּדִי

(54 משלי כד, טז. ראה תניא חינוך קטן (עו, א). ועוד. (55 תהלים לו, כד. 56 מצוד"ד עה"פ.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 כְּדֵי כֶּף, שְׂאִינוּ מְרַגֵּשׁ כָּלֵל שְׂזָהוּ עֲנִינְךָ שֶׁל אֱלֻקוֹת, וְדוֹקָא
 2 בְּאִפְסָן כְּזֶה נַעֲשִׂית הַסְּמִיכָה שְׁלֵא יוּטַל לְאַרְצֵךָ, וְעַד
 3 לְהַתְּגַבְּהָ לְמַעְלָה.
 4 וּמָזָה מוּכָן גַּם בְּנוֹגַע לְכָלֵּלוֹת הַנְּפִילָה שְׁבִזְמַן הַגְּלוּת,
 5 שְׂפָדֵי לְהִיּוֹת סוּמְךָ הַנְּי' לְכָל
 6 הַנוֹפְלִים, צְרִיכָה לְהִיּוֹת
 7 הַהִמְשָׁכָה מִמְּקוֹם שְׁלֵמַעְלָה
 8 יוֹתֵר מִבְּחִינַת הָאֱלֻקוֹת שְׁבָה
 9 נַעֲשֶׂה גְלוּת הַשְּׂכִינָה (בְּאִפְסָן
 10 דְּיוֹסֵף הַהוֹרֵד מִצְרַיִמָּה),
 11 שְׂזָהוּ בְּחִינַת חֵשׁ (אַחַשׁ)
 12 דְּאַחַשְׁוֹרוּשׁ), לְשׁוֹן שְׂתִיקָה,
 13 סִיג לְחַכְמָה שְׂתִיקָה, דְּרָגָא
 14 נַעֲלִית בְּיוֹתֵר, לְעֵילָא לְעֵילָא
 15 מִדְּרַגַּת הָאֱלֻקוֹת שְׂהִיתָה
 16 בְּגִלּוּי בְּזִמְנַן הַבֵּית. אֲמַנְם,
 17 דְּרָגָא נַעֲלִית זֹו צְרִיכָה לִירֵד
 18 וְלְהַתְּלַבֵּשׁ בְּלְבוּשֵׁי הַגְּלוּת,
 19 שְׂזָהוּ שְׁבַחֲחִינַת חֵשׁ נַעֲשִׂית
 20 תְּכָה אַחַת עִם רוּשׁ, עֲנַבִּימוּ
 21 עֲנַבֵי רוּשׁ, שְׁמוּרָה עַל
 22 מְרִירוֹת הַגְּלוּת, וְדוֹקָא עַל-
 23 יְדֵי יְרִידָה וְהַתְּלַבְּשׁוֹת זֹו
 24 נַעֲשִׂית הַסְּמִיכָה לְהַנְּפִילָה
 25 דְּזִמְנַן הַגְּלוּת, סוּמְךָ הַנְּי' לְכָל
 26 הַנוֹפְלִים. וְזָהוּ שְׂפָלְלוֹת הַשֵּׁם
 27 דְּאַחַשְׁוֹרוּשׁ (לֹא רַק רוּשׁ,
 28 אֲלֵא גַם חֵשׁ) שְׂיָף לְזִמְנַן
 29 הַגְּלוּת, כְּמוֹ שֶׁם אֶסְתֵּר (הַסְּתֵר)
 30 וּנְפִילָה בְּתַכְלִית), שְׂהוּא שֵׁם
 31 הַגְּלוּת שֶׁל הַנְּשָׁמָה הַמְּקַבְּלַת
 32 הַעֲזוֹר וְהַסִּיּוּעַ, כֶּף גַּם מַצַּד
 33 הַמְּשַׁפִּיעַ, שֵׁם הַגְּלוּת הוּא
 34 אַחַשְׁוֹרוּשׁ בְּכָלֵּלוֹת, לֹא רַק
 35 רוּשׁ, אֲלֵא גַם חֵשׁ, שְׁמוּרָה
 36 עַל הַעֲזוֹר וְהַסִּיּוּעַ מִבְּחִינָה
 37 נַעֲלִית בְּיוֹתֵר. וְעַל-יְדֵי הַעֲזוֹר
 38 וְהַסִּיּוּעַ שְׂמַמְשִׁיף הַמְּשַׁפִּיעַ
 39 אֶל הַמְּקַבֵּל (מִבְּחִינַת חֵשׁ,
 40 כְּפִי שְׂמַתְלַבֵּשׁ בְּרוּשׁ)
 41 דְּגָלוּת, וּמַגִּיעַ לְהַמְּקַבֵּל
 42 שְׂנַמְצָא כְּמַעְמַד וּמַצְבַּ
 43 דְּהַסְּתֵר אֶסְתֵּיר), אֲזִי בְּהַגִּיעַ

תוֹר אֶסְתֵּר גּוֹ' לֹא בְּקִשָּׁה דְּכָר, שְׂעוּמַדַּת בְּתַכְלִית הַבְּטוּל,
 וְעַל-יְדֵי-זֶה וְתַשָּׂא חֵן וְחֶסֶד לְפָנָיו בְּתַכְלִית. לְסִיכּוּם, ב' אֹפְנִים
 בְּנִפְלִיָּה, יְרִידָה מִדְּרַגָּה לְדְרַגָּה אֶךְ לֹלֵא שִׁנּוּי מַהוּתִי, וּנְפִילָה בְּכוּחַ בְּאֹפְנֵי שֶׁל
 'זְרִיקָה'. וּבב' הָאֹפְנִים קִיַּם סִיּוּעַ מִלְּמַעְלָה מְכוּחַ עַלְיוֹן בְּיוֹתֵר שְׁלֵמַעְלָה מְכוּחַ
 הַנְּפִילָה, אֶךְ כּוּחַ זֶה הַמְּסִיַּע אִינוּ נִרְגַשׁ
 בְּאֵדָם הַנוֹפֵל, וְהוּא מִמְּדֻרְגַת 'אַחַשׁ'
 (לְשׁוֹן שְׂתִיקָה) הַמְּסִיַּע לְקוּם
 וְלְהַתְּרוּמַם מִמַּצְבַּ שֶׁל 'רוּשׁ'. מְכַל הַנִּל'
 נַמְצָא, שְׂבִזְמַן הַגְּלוּת מְקַבֵּל כְּנַסְת'
 יִשְׂרָאֵל סִיּוּעַ מִדְּרַגָּה עַלְיוּנָה בְּיוֹתֵר.
 אֲדַמְרִי'ר הָאֲמַצְעִי נִיעַ מִבְּאֵר כּוּחַ הַטַּעַם
 שְׂמַצְיֵנוּ שְׂבִזְמַן הַגְּלוּת הִיוּ בְּעוֹלָם
 נִשְׁמוֹת גְּבוּהוֹת בְּיוֹתֵר שְׁלֵא הִיוּ אֶף
 בְּזִמְנַן בֵּית-הַמְּקֻדָּשׁ, כְּמוֹ נִשְׁמַת רִבִּי-
 שְׂמַעוֹן-בְּרִי-יוֹחָאי שְׂהִי אַחֵר הַחֻרְבָן
 דְּוִקָא, כִּיּוֹן שְׂבִזְמַן הַגְּלוּת כְּאִשֶׁר נִפְלָה
 כְּנַסְת'יִשְׂרָאֵל מֵאֵד, צְרִיכָה הִיא עוֹר
 וְסִיּוּעַ מִמְּקוֹם גְּבוּהָ מֵאֵד נַעֲלָה שְׂהוּא
 אֹרֵר נִשְׁמוֹת גְּבוּהוֹת כְּלִיכֶךְ שְׁלֵא הִי
 כְּמוֹהוּ בְּזִמְנַן בֵּית-הַמְּקֻדָּשׁ שְׂאוֹר זֶה
 יִסִּיעַ לָהּ לְהַעֲמִידָה וְלַעֲכָבָה מִנְּפִילָה
 שְׁלֵא תִפְּלוּ עוֹר.
 (ה) וְזָהוּ תַכְּן כְּלָלוֹת סְפוּר
 הַמְּגַלָּה, כְּמוֹ שְׂפָתוֹב⁵⁷ בְּיָמִים
 הָהֵם כְּשֶׁבַת הַמֶּלֶךְ אַחַשְׁוֹרוּשׁ
 גּוֹ' בְּשׁוֹשֵׁן הַבִּירָה, דְּשׁוֹשֵׁן
 הַבִּירָה הוּא מְקוֹם הַגְּלוּת,
 כְּדֹאִתָּא בְּהוֹסְפוֹת לְתוֹרָה
 אֹר' ⁵⁸ שְׂזָהוּ שׁוֹשֵׁן עֲמָק
 אֲיָמָה⁵⁹, וְעַל זֶה אֲמָרוּ
 רַבּוֹתֵינוּ ז"ל⁶⁰ גְּלוּ לְעֵילָם
 שְׂכִינָה עֲמָהֶם, עֵילָם הִינְנוּ
 שׁוֹשֵׁן⁶¹, שְׂגַם שֵׁם יִשְׁנָה

דְּגָלוּת, וּמַגִּיעַ לְהַמְּקַבֵּל שְׂנַמְצָא כְּמַעְמַד וּמַצְבַּ דְּהַסְּתֵר אֶסְתֵּיר), אֲזִי בְּהַגִּיעַ
 תוֹר אֶסְתֵּר גּוֹ' לֹא בְּקִשָּׁה דְּכָר, שְׂעוּמַדַּת בְּתַכְלִית הַבְּטוּל, וְעַל-יְדֵי-זֶה וְתַשָּׂא
 חֵן וְחֶסֶד לְפָנָיו בְּתַכְלִית.
 (ה) וְזָהוּ תַכְּן כְּלָלוֹת סְפוּר הַמְּגַלָּה, כְּמוֹ שְׂפָתוֹב⁵⁷ בְּיָמִים הָהֵם כְּשֶׁבַת הַמֶּלֶךְ
 אַחַשְׁוֹרוּשׁ גּוֹ' בְּשׁוֹשֵׁן הַבִּירָה, דְּשׁוֹשֵׁן הַבִּירָה הוּא מְקוֹם הַגְּלוּת,
 כְּדֹאִתָּא בְּהוֹסְפוֹת לְתוֹרָה אֹר' ⁵⁸ שְׂזָהוּ שׁוֹשֵׁן עֲמָק אֲיָמָה⁵⁹, וְעַל זֶה אֲמָרוּ
 רַבּוֹתֵינוּ ז"ל⁶⁰ גְּלוּ לְעֵילָם שְׂכִינָה עֲמָהֶם, עֵילָם הִינְנוּ שׁוֹשֵׁן⁶¹, שְׂגַם שֵׁם יִשְׁנָה

(57) אסתר א, ב. (58) קטז, ג. וראה לקו"ת דרושים לשמע"צ צב, סע"א ואילך (הובא באוה"ת שם). (59) לשון הפיוט בתחילת מוסף דיוהכ"פ. (60) ספרי ס"פ מסעי. (61) יל"ש אסתר רמז תתרמה.

ביאור בדרך אפשר

1 התלבשות השכינה, אלא שזהו באפן של ישיבה, כשבת
 2 המלך דייקא, שמורה על ההשפלה למטה⁶² - כמו באדם
 3 למטה, כאשר יושב, נשפל הראש מהגבהתו, כך למעלה, 'השפלת' השכינה
 4 להשיע בגלות נקראת בשם 'ישיבה' כשבת המלך אחשוורוש. אמנם,
 5 סדר הדברים בירידת השכינה
 6 בגלות, 'גלו לעילם שכינה עמהם',
 7 בשושן עמק אימה הוא,
 8 שתחלה ישנו ענן החשמל
 9 (אחש דאחשוורוש) ד'לעמת-
 10 זה, שזוהי מלכות אחשוורוש
 11 בזמן ושתי, שענינה של
 12 ושתי הוא חשמל דנגה⁶³,
 13 היינו, דבור ושתיקה (חש
 14 מל) ד'לעמת-זה' [במרכבה
 15 שראה יחזקאל נאמר: "אורא והנה רוח
 16 סערה באה מן הצפון ענן גדול ואש
 17 מתלקחת", מבואר בקבלה שהן כוחות
 18 הטומאה הנחלקות לשלשה (נקראו
 19 'קליפות' על-שם שמסות על אור
 20 הקרושה). בהמשך הפסוק נאמר
 21 "ונוגה לו סביב, ומתוכה כעין החשמל
 22 וגו'" מבואר שזהו 'קליפת נוגה'
 23 שלמעלה משלוש קליפות הטמאות,
 24 דעם היות [=למרות] שאין זה
 25 ג' קלפות הטמאות לגמרי,
 26 כפי-אם קלפה דקה, הרי גם
 27 זה קלפה המכסה על אור
 28 הקרושה], היינו, שושתי
 29 המלכה מקבלת ומעלימה על
 30 עניני אחשוורוש דקדשה.
 31 אמנם, בהגיע תור אסתר
 32 לבוא אל המלך, הגה על-
 33 ידידה שלא בקשה דבר
 34 (כנ"ל, סעיף ב, מורה שזה מגיע
 35 מתכלית הביטול), העביר המלך
 36 את המלכות מושתי (חשמל
 37 דנגה) לאסתר, כמו שכתוב⁶⁴
 38 ומלכותה יתן המלך (מלכו
 39 של עולם) לרעותה הטובה
 40 ממנה, היא אסתר, שגם

ביאור בדרך אפשר

בזמן הגלות היתה באמנה [=בנאמנות. בתוקף התקשרות] אתו⁶⁵,
 וגם במצב דהסתר אסתר יש בה הענן דאנכי - "אנכי" רומז
 על מהותו ועצמותו ית' (הסתר אסתר) דייקא, ו(אנכי הסתר
 אסתר) פני (לשון "פנימיות") דייקא, אשר, הסמן לזה שאצל
 אסתר (גם במצב דהסתר
 אסתר) ישנו הענן דאנכי
 והענן דפני, הוא שלא
 בקשה דבר. וזהו שממשיך
 בהתחלת המגלה⁶⁶ בשנת
 שלש למלכו וגו' בחצר גנת
 המלך חור פרס ותכלת גו'
 רצפת בהט וגו', דקאי על
 פרטי המדרגות בגן-עדן
 התחתון וגן-עדן העליון
 (שנתבארו בזהר⁶⁷). היינו,
 שגם בשושן הבירה, בזמן
 הגלות, גלו לעילם, פועלים
 כל הסדרים דגן-עדן התחתון
 וגן-עדן העליון, שלהיותם
 בעולמות בריאה-יצירה-
 עשיה שלמטה מעולם
 האצילות, שייכים הם
 לאסתר בבחינת הסתר אסתר
 פני (מלבד בחינת חור, בח'
 רבתי, להיותו הארה מעלמא
 דאתי, עולם הבא, עולם
 החריות, כמבאר במקום
 אחר⁶⁸). לסיכום, תוכן כללות סיפור
 המגילה: 'בשושן הבירה' - מקום
 הגלות ('שושן עמק איומה'), ישנו
 תחלה בחינת 'אחשוורוש' של
 ה'לעומת-זה' - (ושתי), ולאחר-מכן
 העביר המלך את המלכות לאסתר כיון
 ש"לא בקשה דבר".
 בזמן הגלות, גלו לעילם,
 שגם בשושן הבירה, בזמן הגלות, גלו לעילם,
 פועלים כל הסדרים דגן-עדן התחתון וגן-עדן העליון, שלהיותם בעולמות
 בריאה-יצירה-עשיה שלמטה מעולם האצילות, שייכים הם לאסתר בבחינת
 הסתר אסתר פני (מלבד בחינת חור, בח' רבתי, להיותו הארה מעלמא דאתי,
 עולם הבא, עולם החריות, כמבאר במקום אחר⁶⁸).

(62) ראה תו"א מקץ לת, סע"ד ואילך. אוה"ת בהעלותך ע' שסב ואילך. ובכ"מ. (63) ראה מאמרי אדהאמ"צ שם ע' שסג. וראה גם ד"ה וקבל היהודים במאמרי אדה"ז תק"ע ע' מ. מאמרי אדהאמ"צ שם ע' תס. אוה"ת שם ע' קסו. ועוד. (64) אסתר א, כ. (65) ע"פ אסתר ב, כ. וראה תניא ספכ"ד. (66) אסתר א, גו'. (67) ראה זח"א לת, א ואילך. (68) ראה לקו"ת דרושי ר"ה ס, ב. וש"נ.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 (ו) אָמַנְם על-פי-זוה צריף להבין מה שפתיב בהמשך
 2 המגלה⁶⁹ אחר הדברים האלה גדל המלך אחשוורוש את
 3 המן בן המדתא גו' וינשאהו גו' מעל כל השרים גו',
 4 דלכאורה אינו מוכן, כיון שפבר נתנה המלכות לאסתר
 5 המלכה, דקאי על נשמות
 6 ישראל, כנסת-ישראל,
 7 והמלך אחשוורוש הוא באפן
 8 שבפרוש (בזמן המרירות
 9 והרישות דהגלות) ישנו
 10 העזר והסיוע דבחינת חש, שזוהו ענין דסומך הני' לכל
 11 הנופלים (כנ"ל סעיף ה'), איך
 12 אפשר שגדל המלך
 13 אחשוורוש את המן, איש צר
 14 ואויב⁷⁰ ה'לעומת-זוה'
 15 דקדשה? אף הענין הוא,
 16 שזוהו מצד כללות החלוקה
 17 שבין זמן הפית לזמן הגלות,
 18 שסדר ההמשכה בזמן הפית
 19 הוא על-ידי עשר ספירות
 20 דישר [= אורות מאירים באופן
 21 מסודר באופן של קדימה ואחור],
 22 וסדר ההמשכה בזמן הגלות
 23 על-ידי עשר ספירות
 24 דעגולים [= אורות גבוהים יותר,
 25 המאירים באופן של 'עיגול' שאין בו
 26 מעלה ומטה, כיון שלגבם הכל שווה.
 27 וכפי שהולך ומבאר]. דהנה, בזמן
 28 הפית שיש גלוי אלקות, סדר
 29 ההמשכה הוא בבחינת ישר,
 30 שאז נפר החלוקה שבין
 31 החצוניות והפנימיות, היינו,
 32 שהמשכת אלקות למטה היא
 33 באפן שהפנימיות דאלקות
 34 נבדל מן החצוניות דאלקות -
 35 יש שני אופנים בקבלת חיות מקדושתו
 36 יתברך: יש שמקבלים מבחינת
 37 'פנימיות' באופן שמרגישים את
 38 הקדושה, וזאת אפשר לקבל רק כאשר
 39 בטלים אליו יתברך. ויש אופן
 40 שמקבלים מבחינת 'אחוריים' שהיא
 41 חיות מועטת, כדלהלן. וכיון
 42 שפכודי לאחר לא אתן⁴⁵,
 43 הרי ההמשכה ל'לעמת-זוה'

1 (ו) אָמַנְם על-פי-זוה צריף להבין מה שפתיב
 2 בהמשך המגלה⁶⁹ אחר הדברים
 3 האלה גדל המלך אחשוורוש את המן בן המדתא
 4 גו' וינשאהו גו' מעל כל השרים גו', דלכאורה
 5 אינו מוכן, כיון שפבר נתנה המלכות לאסתר
 6 המלכה, דקאי על נשמות ישראל, כנסת-ישראל,
 7 והמלך אחשוורוש הוא באפן שבפרוש
 8 (המרירות והרישות דהגלות) ישנו העזר והסיוע
 9 דבחינת חש, שזוהו ענין דסומך הני' לכל
 10 הנופלים, איך אפשר שגדל המלך אחשוורוש את
 11 המן, איש צר ואויב⁷⁰ ה'לעומת-זוה' דקדשה.
 12 אף הענין הוא, שזוהו מצד כללות החלוקה שבין
 13 זמן הפית לזמן הגלות, שסדר ההמשכה בזמן
 14 הפית הוא על-ידי עשר ספירות דישר, וסדר
 15 ההמשכה בזמן הגלות על-ידי עשר ספירות
 16 דעגולים. דהנה, בזמן הפית שיש גלוי אלקות,
 17 סדר ההמשכה הוא בבחינת ישר, שאז נפר
 18 החלוקה שבין החצוניות והפנימיות, היינו,
 19 שהמשכת אלקות למטה היא באפן שהפנימיות
 20 דאלקות נבדל מן החצוניות דאלקות. וכיון
 21 שפכודי לאחר לא אתן⁴⁵, הרי ההמשכה
 22 ל'לעמת-זוה' אינה אלא כמאן דשדי בתר
 23 כתפיה⁷¹, שיונקים מבחינת אחוריים וחצוניות
 24 הקדשה בלבד. וכיון שחצוניות הקדשה בטלה
 25 אל פנימיות הקדשה להיותה בגלוי, הרי על-
 26 אחת-כמה וכמה שמציאות ה'לעומת-זוה', ע'
 27 השרים, אמות העולם, וכללות הקלפה וסטרך אחרא, שיונקים מבחינת
 28 אחוריים וחצוניות הקדשה, בטלים הם אל הקדשה. מה שאין-כן בזמן
 29 הגלות, סדר ההמשכה הוא בבחינת עגולים, שאז לא נפר החלוקה שבין
 30 אחוריים וחצוניות להפנימיות, ובמילא אין גם הפנימיות
 31 והקדשה, ואז יכולה להיות ניקה ל'לעמת-זוה' מבחינת המקיף. ועל-דרך מה
 32 שכתוב⁷² שממית בידים תתפש והיא בהיכלי מלך, כמשל המלך למטה
 33 שמצד התנשאותו ורוממותו (בשעת ער איז אפגעטראגן פון אלע ענינים

(69 אסתר ג, א. 70 שם ז, ו. 71 תניא פכ"ב (כו, ב). 72 משלי ל, כח. ראה עמק המלך שער ו פמ"ה. שער יד פ"ט ופצ"ח.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 (לְגַמְרִי) שְׁשׁוּם דְּכָר לֹא תוֹפֵס מְקוּם אֲצֻלוֹ, יְכוּלָה לְהִיּוֹת
 2 שְׁמַמִּית בְּהִיכְלֵי מְלֶךְ. וְדַגְמָתוֹ לְמַעְלָה, שְׁבוּזְמָן הַגְּלוּת
 3 שְׁקוּדְשָׁא-בְּרִיף-הוּא סְלִיק לְעֵילָא לְעֵילָא, לְמַקּוּם גְּבוּהַ
 4 בְּיוֹתֵר (בְּחִינַת חַשׁ, סִיג לְחַכְמָה שְׁתִּיקָה, פְּנ"ל סְעִיף ג),
 5 וּבְכָלְלוּת הוּא הָעֲלִיָּה
 6 מִסְפִּירוֹת דִּישָׁר לְסְפִירוֹת
 7 דְּעַגּוּלִים, אֲזִי יְכוּלָה
 8 ה'לְעוֹמַת-זָה' לְהַגְבִּיָּה אֶת
 9 עֲצָמָה וְלִינָק מִבְּחִינַת הַמְקִיף,
 10 כְּמוֹ שְׁכַתּוּב⁷³ אִם תְּגַבִּיָּה
 11 פְּנִשָׁר גּו' קִנְיָה (בְּמַצַּב זֶה, גַּם
 12 הַשְּׁפִיל יְכוּלָה לְהַגְבִּיָּה אֶת עֲצָמוֹ בְּהַבְּחָה
 13 יִתִּירָה בְּחוּצָה וּגְסוֹת וּלְקַבֵּל יְנִיקָה
 14 מִשָּׁם), כִּיּוֹן שְׁלִגְבֵי בְּחִינַת
 15 הַמְקִיף כּוֹלָא קְמִיָּה כְּלֹא
 16 חֲשִׁיב⁷⁴ [=כֹּל הָעוֹלָמוֹת נֹחֲשִׁים
 17 אֲצֻלוֹ כִּלְאִי], כְּחֲשִׁיכָה
 18 כְּאוֹרָה⁷⁵, וְלִגְבֵי דְרַגְהָ זֶה נֹאמְרָ:
 19 אִם צְדָקָתָהּ מַה תִּתֵּן לוֹ וְרַבּוֹ
 20 פְּשַׁעֵיָּה מַה תַּעֲשֶׂה לוֹ⁷⁶. וְזֵהוּ
 21 הַטַּעַם שְׁבוּזְמָן הַגְּלוּת יְכוּלָה
 22 לְהִיּוֹת הַעֲנָנָן דְּגַדְלָהּ הַמְלֶךְ
 23 אֲחֻשׁוֹרֹשׁ אֶת הַמֶּן כִּיּוֹן
 24 הַמְדַתָּא, דְּכִיּוֹן שְׁכוּלָא קְמִיָּה
 25 כְּלֹא חֲשִׁיב, כְּחֲשִׁיכָה כְּאוֹרָה,
 26 יְכוּלָה לְהִיּוֹת שְׁגָם הַמֶּן יְהִיָּה
 27 בְּמַצַּב שֶׁל גְּדֻלָּה. וְיִתִּירָה
 28 מְזָה, כִּיּוֹן שְׁהַשְּׁפַעָה הִיא
 29 מִצַּד הַמְקִיף שְׁשָׁם אִין
 30 חֲשָׁבוֹן, כִּי אִין חֲשָׁבוֹן
 31 בְּשִׂאוֹל⁷⁷ [וְעַל-דֶּרֶךְ מַה
 32 שְׁכַתּוּב שְׁבִנֵי יִשְׂרָאֵל הַתְּלוּנָו
 33 בְּמַדְבָּר: ⁷⁸ זָכְרָנוּ אֶת הַדְּגָה אֲשֶׁר
 34 נֹאכַל בְּמִצְרַיִם חָנָם, חָנָם
 35 כְּלֹא תוֹרָה וּמִצְוֹת⁷⁹, הֵינְנו,
 36 לְלֹא חֲשָׁבוֹן כִּיּוֹן שְׁבַהֲיוּתָם בִּארְץ
 37 מִצְרַיִם, אֶרֶץ הַטּוֹמָאָה, קִבְּלוּ חַיּוֹתָם
 38 מִבְּחִינַת הַמְקִיף שְׁלַגְבֵי אִין חִילוּק
 39 אִם עוֹשִׂים מִצְוֹת אִם לֹא, מַה-
 40 שְׂאִין-כֵּן בְּיִשְׂרָאֵל שְׁשִׁיכִים
 41 וּמְקַבְּלִים כֹּל הָעַנְיָנִים

1 (לְגַמְרִי) שְׁשׁוּם דְּכָר לֹא תוֹפֵס מְקוּם אֲצֻלוֹ, יְכוּלָה
 2 לְהִיּוֹת שְׁמַמִּית בְּהִיכְלֵי מְלֶךְ. וְדַגְמָתוֹ לְמַעְלָה,
 3 שְׁבוּזְמָן הַגְּלוּת שְׁקוּדְשָׁא-בְּרִיף-הוּא סְלִיק לְעֵילָא
 4 לְעֵילָא, לְמַקּוּם גְּבוּהַ בְּיוֹתֵר (בְּחִינַת חַשׁ, סִיג
 5 לְחַכְמָה שְׁתִּיקָה, פְּנ"ל סְעִיף ג), וּבְכָלְלוּת הוּא
 6 הָעֲלִיָּה מִסְפִּירוֹת דִּישָׁר לְסְפִירוֹת דְּעַגּוּלִים, אֲזִי
 7 יְכוּלָה ה'לְעוֹמַת-זָה' לְהַגְבִּיָּה אֶת עֲצָמָה וְלִינָק
 8 מִבְּחִינַת הַמְקִיף, כְּמוֹ שְׁכַתּוּב⁷³ אִם תְּגַבִּיָּה פְּנִשָׁר
 9 גּו' קִנְיָה, כִּיּוֹן שְׁלִגְבֵי בְּחִינַת הַמְקִיף כּוֹלָא קְמִיָּה
 10 כְּלֹא חֲשִׁיב⁷⁴, כְּחֲשִׁיכָה כְּאוֹרָה⁷⁵, אִם צְדָקָתָהּ מַה
 11 תִּתֵּן לוֹ וְרַבּוֹ פְּשַׁעֵיָּה מַה תַּעֲשֶׂה לוֹ⁷⁶. וְזֵהוּ
 12 הַטַּעַם שְׁבוּזְמָן הַגְּלוּת יְכוּלָה לְהִיּוֹת הַעֲנָנָן דְּגַדְלָהּ
 13 הַמְלֶךְ אֲחֻשׁוֹרֹשׁ אֶת הַמֶּן כִּיּוֹן הַמְדַתָּא, דְּכִיּוֹן
 14 שְׁכוּלָא קְמִיָּה כְּלֹא חֲשִׁיב, כְּחֲשִׁיכָה כְּאוֹרָה, יְכוּלָה
 15 לְהִיּוֹת שְׁגָם הַמֶּן יְהִיָּה בְּמַצַּב שֶׁל גְּדֻלָּה. וְיִתִּירָה
 16 מְזָה, כִּיּוֹן שְׁהַשְּׁפַעָה הִיא מִצַּד הַמְקִיף שְׁשָׁם
 17 אִין חֲשָׁבוֹן, כִּי אִין חֲשָׁבוֹן בְּשִׂאוֹל⁷⁷ [וְעַל-דֶּרֶךְ
 18 מַה שְׁכַתּוּב⁷⁸ אֲשֶׁר נֹאכַל בְּמִצְרַיִם חָנָם, חָנָם
 19 כְּלֹא תוֹרָה וּמִצְוֹת⁷⁹, הֵינְנו, לְלֹא חֲשָׁבוֹן, מַה-
 20 שְׂאִין-כֵּן בְּיִשְׂרָאֵל שְׁשִׁיכִים וּמְקַבְּלִים כֹּל
 21 הָעַנְיָנִים בְּבְחִינַת דְּוָקָא⁸⁰, שְׁזָהוּ עַל-פִּי חֲשָׁבוֹן וְעַל-יְדֵי
 22 עֲשִׂיתָ כְּלִי דְּוָקָא], הִנֵּה לְפַעְמִים יְכוּלָה לְהִיּוֹת שְׁהַשְּׁפַעָה
 23 לְהִיּוֹת תְּהִיָּה בְּאִפְּן שְׁוִינְשָׂאָהוּ גּו' מְעַל כֹּל הַשְּׂרָיִם.
 24 ז) וְעַל-פִּי-זָה יוּכַן גַּם מַה שְׁכַתּוּב בְּהַמְשָׁךְ הַמְּגַלָּה⁸¹ עַל כֵּן
 25 קְרָאוּ לְיָמִים הָאֵלֶּה פּוּרִים עַל שֵׁם הַפּוּר. דְּלְכֹאֲרָה אִינוּ מוּכָן,
 26 הַרְי הַפִּיל הוּא הַגּוּרְלָה⁸² הוּא הַפּוּר שְׁהַפִּיל הַמֶּן שְׁעַל-יְדֵי-זָה
 27 בְּאֵה הַגּוּרָה לְהַשְׁמִיד לְהַרְג וּלְאָבֵד גּו'⁸³, וְאִיף נִקְרָא הַנֶּס שְׁהִיָּה
 28 בְּאִפְּן דְּוַנְהַפֵּךְ הוּא⁸⁴ בְּשֵׁם פּוּרִים עַל שֵׁם הַפּוּר
 29 הוּא הַגּוּרְלָה. אֲלֹא הַבְּאוּר בְּזָה, שְׁעַקְר הַנֶּס הוּא אֲשֶׁר
 30 מְבַלֵּי הַבֵּט עַל זֶה שְׁהַפִּיל פּוּר הוּא הַגּוּרְלָה, שְׁמִזָּה
 31 יְכוּלָה לְהִיּוֹת הַגּוּרָה דְּלְהַשְׁמִיד לְהַרְג וּלְאָבֵד,
 32 נַעֲשֶׂה מְזָה גּוּפָא הָעַנְיָן דְּוַנְהַפֵּךְ הוּא.
 33 ז) וְיוּכַן עַל-פִּי בְּאוּר עַנְיָן הַגּוּרְלָה שְׁמִצְיָנוּ
 34 בְּקַדְשָׁה (שְׁהִרִי אֶת זֶה לְעַמַּת זֶה עֲשֶׂה

(73 עובדי"א, ד. 74) ע"פ דניאל ד, לב. זח"א יא, ב. (75) תהלים קלט, יב. (76) איוב לה, ז. (77) ע"פ קהלת ט, יו"ד.
 (78) בהעלותך יא, ה. (79) ספרי ופרש"י עה"פ. וראה זח"ב קכח, א. (80) ראה קונטרס ומעין מאמר יו"ד. (81) אסתר ט, כו.
 (82) שם, כד. (83) שם ג, יג. ז, ג. (84) שם ט, א.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 הָאֱלֹקִים 85 - כנגד (לעומת) כל ענין שבקדושה, ברא הקדוש-ברוך-הוא
 2 ענין דומה בכוחות הרע והטומאה), בגורלות דיום הכפורים,
 3 שְׁשׁוּר גַם עִם פּוּרִים, כְּדֹאִיתָא בְּתַקּוּנֵי זְהַר⁸⁶ שׁוּם
 4 הַכְּפוּרִים הוּא כְּפוּרִים (כְּמוֹ פּוּרִים). דְּהֵנָּה, בְּיוֹם הַכְּפוּרִים
 5 בעבודת הכהן הגדול בבית-המקדש,
 6 לקח הכהן שני שעירים לכפר על
 7 בני-ישראל, כְּתִיב⁸⁷ וַנִּתֵּן אֲהָרֹן
 8 עַל שְׁנֵי הַשְּׁעִירִים גּוֹרְלוֹת
 9 גּוֹרֵל אֶחָד לַה' [=הקריבו קרבן
 10 לה'] וְגוֹרֵל אֶחָד לְעִזְאֵזֶל
 11 [=שלחו למות בהר עזאזל], וְדָרְשׁוּ
 12 חֲכָמֵינוּ ז"ל⁸⁸ שְׁנֵי שְׁעִירֵי יוֹם
 13 הַכְּפוּרִים מְצֹתָן שִׁיחֵיו
 14 שְׁנִיחֵין שְׁוִין בְּמִרְאָה [=שניהם
 15 לבנים או שחורים] וּבְקוּמָה
 16 [=כבוגהם] וּבְדָמִים [=כשוויים]
 17 וְכוּ', הֵינּוּ, שְׁקָדִים הִטְלָת
 18 הַגּוֹרֵל אֵין עֲדִיפוֹת לְאֶחָד עַל
 19 חֲבֵרוֹ, שְׁכָל אֶחָד מֵהֶם יְכוֹל
 20 לְהִיּוֹת לְהוֹי' חֲטָאת או
 21 לְעִזְאֵזֶל, וְרַק הַגּוֹרֵל הוּא
 22 הַקּוֹבֵעַ שְׁהַעוּלָה בְּמִין⁸⁹ הוּא
 23 לַה' חֲטָאת, וְהַעוּלָה בְּשִׂמְאֵל
 24 הוּא לְעִזְאֵזֶל, וְעָלֵיו נֶאֱמַר⁹⁰
 25 וְנִשָּׂא הַשְּׁעִיר עָלָיו אֵת כָּל
 26 עֲוֹנוֹתָם (שָׁל בְּגֵי יִשְׂרָאֵל) אֶל
 27 אֶרֶץ גְּזֵרָה גו' בַּמִּדְבָּר, 'עֲמַק
 28 תַּחַת' דְּקְלִיפָה, הַפֶּה בְּתַכְלִית
 29 מֵהַשְּׁעִיר לְהוֹי' חֲטָאת, שְׁעַל-
 30 יָדוֹ לִפְנֵי הוֹי' תִּטְהַר⁹¹, לִפְנֵי
 31 הוֹי' דִּיִּיקָא, לְמַעְלָה מִסְדֵּר
 32 הַשְּׁתַּלְשְׁלוֹת⁹² - לְמַעְלָה מִמְדֻרְגַת
 33 יְרִידַת הַחַיּוֹת לְעוֹלָמוֹת בְּסֵדֶר מְסוּדָר
 34 מִסְפִּירַת הַחֲכֵמָה וְאִלַּךְ, (שם הוי'
 35 מורה על סדר המשכת החיות -
 36 חכמה, ה' - בינה וכו'). וְהֵינּוּ,
 37 שְׁעֵנְנָן זֶה נִקְבַּע עַל-פִּי גּוֹרֵל
 38 שֶׁהוּא לְמַעְלָה מִשְׁעֵם וְדַעַת.
 39 וְעַל-דֶּרֶךְ-זֶה מְצִינּוּ בְּחִלּוּקַת
 40 יְרוּשָׁת הָאֵב בֵּין הָאֲחִים עַל-
 41 יְדֵי גּוֹרֵל. דְּהֵנָּה, יֵשׁ פְּעָמִים
 42 שֶׁהָאֲחִים מְחַלְקִים בֵּינֵיהֶם

ירושת האב כפי שמתחייב על-פי שכל, שחלק זה מתאים
 לפלוני וחלק זה לפלוני. אבל יש פעמים שמצד השכל אי
 אפשר לקבוע למי מתאים ושיף חלק זה כו', ואז החלוקה
 היא על-פי הגורל, שעל-ידו נקבע שחלק זה עולה לאח
 זה וחלק זה עולה לאח זה.
 והיני, שהגורל הוא למעלה
 מהשכל, ויתירה מזה, שהוא
 למעלה גם מהרצון - כוח הרצון
 הוא למעלה מהשכל, עד שפעמים הוא
 שולט על השכל ומטה אותו להשכיל
 כפי רצונו, אולם הגורל הוא למעלה גם
 מכוח הרצון, שיהרי גם כאשר אין
 טעם על-פי שכל לקבוע למי מתאים
 חלק זה, הרי פאשר אח זה רוצה
 חלק זה ואח זה רוצה חלק
 אחר, אין צריך בגורל, ועל פן
 צריך לומר, שהגורל הוא
 במקום פנה שגם על-פי
 הרצון אי אפשר לקבוע אפן
 החלוקה, ונמצא, שהגורל
 הוא למעלה גם מהרצון,
 ויתירה מזה, שבבעל הרצון
 גופא (בארם, שממנו נובע הרצון)
 מגיע הגורל בעמק יותר
 מכמו שהוא מקור לרצון,
 שהרי בעל הרצון סומך על
 הגורל שיהיה רצונו כפי
 שיפל הגורל, שעל-זה
 נאמר⁹³ בחיק יוטל הגורל
 [בינו לבין עצמו אדם מטיל גורל
 לפלוני וחלק זה לפלוני. אבל יש פעמים שמצד השכל אי אפשר לקבוע למי
 מתאים ושיף חלק זה כו', ואז החלוקה היא על-פי הגורל, שעל-ידו נקבע
 שחלק זה עולה לאח זה וחלק זה עולה לאח זה. והיני, שהגורל הוא למעלה
 מהשכל, ויתירה מזה, שהוא למעלה גם מהרצון, שיהרי פאשר אח זה רוצה
 חלק זה ואח זה רוצה חלק אחר, אין צריך בגורל, ועל פן צריך לומר, שהגורל
 הוא במקום פנה שגם על-פי הרצון אי אפשר לקבוע אפן החלוקה, ונמצא,
 שהגורל הוא למעלה גם מהרצון, ויתירה מזה, שבבעל הרצון גופא מגיע
 הגורל בעמק יותר מכמו שהוא מקור לרצון, שהרי בעל הרצון סומך על
 הגורל שיהיה רצונו כפי שיפל הגורל, שעל-זה נאמר⁹³ בחיק יוטל הגורל

(85 קהלת ז, יד. 86) תיקון כא (נו, ב). (87 אחרי טז, ח. 88) משנה יומא סב, א. רמב"ם הל' עבודת יום הכיפורים פ"ה
 הי"ד. (89) ראה יומא לט, א. (90) אחרי טז, כב. (91) שם, ל. (92) ראה גם לקו"ת אחרי כו, סע"ג. כו, ד. (93) משלי טז, לג.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 (רש"י) ומהני' כל משפטו [לברור לכל אחד ואחד חלקו].
2 ועל-דרך-זה למעלה, שענין הגורל מורה על גלוי אלקות
3 שלמעלה מספירות הגלויות שראשיתן ספירת החכמה
4 (דגמת ענין החכמה ושכל, טעם ודעת), ולמעלה גם
5 מחיצוניות הפתח (דגמת ענין
6 הרצון, כולל גם בעל הרצון
7 כפי שהוא שרש לרצון,
8 שרש הנאצלים), אלא הוא
9 לפני הני' ⁹⁴, בבחינת עתיק
10 (פנימיות הכתר, שלמעלה משרש
11 הרצון). וכן הוא ענין הגורל
12 בעבודת האדם, שאין זו
13 עבודה שעל-פי שכל, ואפלו
14 לא עבודה על-פי רצון, אלא
15 מפנימיות הנפש, שזוהי
16 עבודת התשובה, שמכפרת
17 גם כאשר עוברים על מצוה
18 שהיא רצונו יתברך, לפי
19 שמגעת בבחינת אנכי אנכי
20 (הוא מוחה פשעיך) ⁹⁵
21 שלמעלה מהרצון, שמשם
22 נמשך להיות עובר על
23 פשע ⁹⁶, לכפר על כל
24 העוונות חטאים ופשעים,
25 היינו, שעבודת התשובה
26 היא למעלה מעבודת התורה
27 ומצוות, שלכן בכחה לממן
28 את החסרון והגרעון שבקיום
29 התורה ומצוות, ועד לאפן
30 שיש קונה עולמו בשעה
31 אחת ⁹⁷ (עבודת הצדיקים היא בסדר
32 והדרגה ואורכת זמן רב, אך הבעל-
33 תשובה יכול בשעה אחת לקנות
34 עולמו). וזהו ענין הגורל היום
35 הכפורים, שגם כאשר על-פי
36 שכל ועל-פי רצון לא
37 יודעים איזה שעיר שיק
38 לימין ואיזה לשמאל, איזה
39 לקדשה ואיזה ללעמת-זה,
40 קובע הגורל ששעיר זה
41 להני' חטאת, שזהו תכלית
42 העלוי, למעלה מספירות
43 ולמעלה מרצון. ושעיר זה

לעזאזל, לעמק תחת, שנושא עליו את כל עוונות בני ישראל.
ומזה מוכן גם בנוגע לגורל דפורים. דהנה, מצד זה שגדל
המלך אחשורוש את המן בן המדתא, שלא היה הסדר כפי
שהוא מצד ספירות הגלויות,
מצד שכל ודעת, אלא מצד
הפיל פור הוא הגורל,
שלמעלה מהשכל, ששם אין
החשבון דתורה ומצוות, אם
צדקת מה תתן לו גו', לפי
שזוהי דרגא שלמעלה גם
מהרצון המלבש במצוות
(כנ"ל סעיף ו), לכן נסה המן
בן המדתא (שגדלו המלך
אחשורוש מעל כל השרים)
על-ידי-זה שהפיל פור הוא
הגורל, אולי כאן יעלה בידו
(אפשר וועט זיך אים דא
אינגעבן) - מצד כחשיכה
כאורה - לפעל הגזרה
דלהשמיד להרג ולאבד את
כל היהודים רחמנא-ליצלן.
ובזה היה תקף הגס, שאף
שמצד הפיל פור הוא הגורל

ומזה מוכן גם בנוגע לגורל דפורים. דהנה, מצד זה שגדל המלך אחשורוש את המן בן המדתא, שלא היה הסדר כפי שהוא מצד ספירות הגלויות, מצד שכל ודעת, אלא מצד הפיל פור הוא הגורל, שלמעלה מהשכל, ששם אין החשבון דתורה ומצוות, אם צדקת מה תתן לו גו', לפי שזוהי דרגא שלמעלה גם מהרצון המלבש במצוות (כנ"ל סעיף ו), לכן נסה המן בן המדתא (שגדלו המלך אחשורוש מעל כל השרים) על-ידי-זה שהפיל פור הוא הגורל, אולי כאן יעלה בידו (אפשר וועט זיך אים דא אינגעבן) - מצד כחשיכה כאורה - לפעל הגזרה דלהשמיד להרג ולאבד את כל היהודים רחמנא-ליצלן. ובזה היה תקף הגס, שאף שמצד הפיל פור הוא הגורל

94 אחרי טז, ז. 95 ישעי' מג, כה. ראה לקו"ת נצבים מה, ד. שבת שובה סה, ג. סהמ"צ להצ"צ לח, ב. ובכ"מ. 96 מיכה ז, יח. 97 ע"ז יח, א. וש"נ. וראה לקו"ש ח"י"ח ס"ע 121 ואילך. וש"נ.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 ד'לְעַמְתָּ-זֶה הָיָה מְקוֹם לְגִזְרָה עַל כָּל הַיְהוּדִים, הִנֵּה הַנֶּס
 2 דְּפוּרִים שְׂבָאוֹתוֹ פּוֹר הוּא הַגּוֹרֵל נַעֲשֶׂה וְנִהְפֵךְ הוּא -
 3 שֶׁתְּהִיָּה הַבְּחִירָה בְּיִשְׂרָאֵל דּוֹקָא, כְּמוֹ שְׂכַתוּב⁹⁸ יְבַחַר לָנוּ
 4 אֶת נִחְלָתָנוּ - באופן של 'בחירה' שלמעלה מטעם ודעת, שְׂמַחֲשַׁבְתָּן
 5 שֶׁל יִשְׂרָאֵל קְדָמָה לְכָל דְּבַר,
 6 אֲפִלוּ לְמַחֲשַׁבַת הַתּוֹרָה
 7 וּמַצּוֹת - שמחשבת התורה ומצוות
 8 היא בדרגה שיש טעם ודעת וסדר
 9 מסודר, אך הבחירה בבני-ישראל
 10 מגיעה מדרגה גבוהה יותר, כְּמֵאֲמַר
 11 רַבּוֹתֵינוּ ז"ל⁹⁹ שְׂמַחֲשַׁבְתָּן
 12 שֶׁל יִשְׂרָאֵל קְדָמָה לְכָל דְּבַר
 13 שְׂנֵאֲמַר בתורה צו את בני
 14 יִשְׂרָאֵל, דְּבַר אֵל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
 15 - מכך שהתורה מזכירה את בני-
 16 ישראל, משמע, שבני-ישראל כבר
 17 קיימים מקודם, וּמַצִּיד זֶה נַעֲשֶׂה
 18 וְנִהְפֵךְ הוּא, דָּאֵף שְׁהֵלֵא אַח
 19 עֲשׂוֹ לְעֵקֶב¹⁰⁰ - מצד דרגה זו אין
 20 נראית גם מעלת בני-ישראל על עשו
 21 ונראים 'אחים', מְכַל-מְקוֹם,
 22 נִפְעַל בַּחֲלוּקַת הָאֲחִים הָעִנְיָן
 23 דְּכַחֲמֵשׁ הַפְּסוּק: וְאֵהָב אֶת יַעֲקֹב
 24 דּוֹקָא, וְאֵת עֲשׂוֹ שְׂנֵאֲתוּ¹⁰⁰.
 25 וְכִיּוֹן שֶׁפְּעַלְתָּ הַנֶּס הַצְּרָכָה
 26 לְהִיּוֹת בְּשַׁעַר שֶׁהַסֵּדֵר בְּעוֹלָם
 27 הָיָה בְּאִפְסוּ דְהַפִּיל פּוֹר הוּא
 28 הַגּוֹרֵל, הֵינְנוּ, לֹא מַצִּיד
 29 סְפִירוֹת הַגְּלוּיּוֹת, וְאֲפִלוּ לֹא
 30 מַצִּיד חֵיצוֹנִיּוֹת הַכְּתָר שֶׁקְשׁוֹר
 31 עִם סֵדֵר הַשְּׁתַלְשׁוּת, אֵלֵא
 32 לְמַעַל מִזֶּה כו', לְכֹן, הִנֵּה
 33 גַם עֲבוֹדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְמִטָּה
 34 הַצְּרָכָה לְהִיּוֹת בְּאִפְסוּ כְּזֶה,
 35 לְהִיּוֹת אֲתַעֲרוּתָא דְלִתְמָא
 36 [=התעוררות התחתון. מהאדם למטה]
 37 מֵעִין וְדִגְמַת הָעִנְיָן שְׁצָרִיף
 38 לְהִיּוֹת נִמְשָׁף מִלְמַעְלָה.
 39 וְהֵעִנְיָן הוּא, כְּמֵבְאָר בְּתוֹרָה
 40 אוֹר¹⁰¹ שְׂעִבּוֹדְתָם הִיָּתָה

41 בְּאִפְסוּ שֶׁל מְסִירַת נַפְשׁ - שהיא עבודה שלמעלה מטעם ודעת, כאשר
 42 אדם עובד עבודתו על-פי טעם ודעת אינו מגיע מכך למסור את חייו למות,
 43 אך כאשר אינו מתחשב בשכלו, מוכן הוא למסור נפשו על כך, שְׂמַסְרוּ
 44 עֲצָמָן לְמוֹת כָּל הַשָּׁנָה כְּלָה וְלֹא עָלָה לָהֶם מַחֲשַׁבַת חוּץ
 45 חִסְ-וְשָׁלוֹם, הֵינְנוּ, שְׂבַמְשָׁף
 46 כָּל הַשָּׁנָה כְּלָה, שְׂכּוֹלֵל כָּל
 47 שְׁנוּיֵי הַזְּמַן הָאֲפָשְׁרִיִּים¹⁰²,
 48 הִנֵּה מְבַלִּי הַבֵּט עַל כָּל
 49 הַשְּׁנוּיִים, הִיָּתָה עֲבוֹדְתָם -
 50 בְּאִפְסוּ דְלֹא שְׁנִיתִי¹⁰³ - מֵתוּף
 51 תְּנוּעָה שֶׁל מְסִירַת נַפְשׁ, וְעַל
 52 שֵׁם זֶה נִקְרָאִים כְּכָל הַמְּגִלָּה
 53 בְּשֵׁם יְהוּדִים¹⁰⁴ (מלשון
 54 'הוראה', כאדם המודה לחבירו
 55 שהצדק עמו, למרות שאינו מבין
 56 בשכלו. ענין הביטול), כְּמֵאֲמַר¹⁰⁵
 57 כָּל הַכּוֹפֵר בְּעֲבוּדָה זָרָה
 58 (שהוא כְּמוֹדָה כְּכָל הַתּוֹרָה
 59 כְּלָה¹⁰⁶) נִקְרָא יְהוּדִי (שְׂמַצִּיד
 60 זֶה גּוֹפֵא הִיָּתָה שִׁיכַת אֲלֵיהֶם
 61 הַגְּזֵרָה הַקְּשׁוּרָה עִם הַפּוֹר
 62 הוּא הַגּוֹרֵל, שְׁהָרִי אִם רָצוּ
 63 לְהַמִּיר דָּתָם לֹא הִנֵּה הַמֵּן
 64 עוֹשֶׂה לָהֶם כְּלוּם, שְׁלֵא גְזוֹר
 65 אֵלֵא עַל הַיְהוּדִים¹⁰⁷). וְעַל-
 66 דִּי-זֶה פְּעַלּוּ שְׂגָם לְמַעְלָה,
 67 בְּדִרְגַת הַגּוֹרֵל שְׁלִמְעָלָה
 68 מִשְׁכָּל, לְמַעְלָה מִחֵיצוֹנִיּוֹת
 69 הַרְצוֹן, וְלְמַעְלָה מִבְּעַל הַרְצוֹן

98 תהלים מז, ה. 99 ב"ר פ"א, ד. 100 מלאכי א, ב"ג. 101 מג"א צז, א. 102 ראה גם ד"ה וקבל היהודים תשל"ח פ"ג.
 ד"ה בלילה ההוא תשד"מ (תו"מ סה"מ אדר ע' מו; ע' פה). וש"נ. 103 מלאכי ג, ו. 104 ראה תו"א שבעה ערה 101. ובכ"מ.
 105 מגילה יג, רע"א. 106 קידושין מ, א. 107 תו"א שם.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 כפי שקשור עם חיצוניות הרצון, יהיה שם הענין דונהפך
2 הוא. לסיכום, "על כן קראו לימים האלה פורים על-שם הפור", כי המן ניסה
3 לפעול הגזירה על בני-ישראל מצד ענין הגורל (שלמעלה מהרצון של תורה
4 ומצוות), ובוהו הי' חוקף הנס - שמצד הגורל עצמו נעשה "ונהפוך הוא", כיון
5 ש"מחשבתן של ישראל קדמה לכל
6 דבר". ולכן הוצרכה להיות גם עבודת
7 בני-ישראל באופן כזה - מסירות נפש,
8 שבוה פעלו "ונהפוך הוא" בדרגת
9 הגורל שלמעלה מסדר השתלשלות.
10 (ח) ומסיים במגלה¹⁰⁸ והימים האלה נזכרים
11 האלה נזכרים (ועל-ידי-זה)
12 ונעשים בכל דור ודור וגו',
13 שצריך להמשיך כל הנ"ל על
14 כל הזמנים שלאחרי זה,
15 שהרי בכל דור ודור עומדים
16 עלינו לכלותינו והקב"ה
17 מצילנו מידם¹⁰⁹, ולזה צריך
18 להיות הענין ד'לא ידע'
19 דוקא, היינו, שהעבודה היא
20 לא (רק) בתנועה ובמעמד
21 ומצב של ידע, שטעם ודעת
22 מחיב שצריך להיות ארור המן,
23 המן, שזהו ענין דסור מרע,
24 וברוך מרדכי, שזהו ענין
25 דעשה טוב, אלא נדרש (גם)
26 שענין זה יהיה למעלה
27 מהשכל ולמעלה מהרצון,
28 שזוהי העבודה דמסירת נפש
29 שמצד פנימיות הנפש, ומשם
30 ימשך גם בכחות הגלויים,
31 החל מפח השכל וטעם
32 ודעת, וכל עשר כחות הנפש,
33 עד למחשבה דבור ומעשה,
34 שיהיו חרורים כלם בתנועה
35 דמסירת נפש (שעל שם זה
36 נקראים יהודים) במשך כל
37 השנה כלה.
38 וזהו חיב איניש לבסומי
39 בפוריא עד דלא ידע בין
40 ארור המן לברוך מרדכי,
41 היינו, ששמחת פורים צריכה

42 להיות למעלה ממדידה והגבלה, דלא כבשאר המועדים,
43 שעם היותם מועדים לשמחה¹¹⁰, מפל-מקום צריכה
44 להיות השמחה במדידה והגבלה דוקא, וכדאי-תא ב'שלחן
45 ערוף'¹¹¹ שבית-דין שולחים שולחים וכו', מה-שאין-כן
46 בפורים ישנו החיוב לבסומי,
47 שתהיה השמחה באפן של
48 יציאה ממדידה והגבלה, כיון
49 ששמחת המועדים צריכה להיות על-פי
50 טעם ודעת דוקא פי שורש ענין
51 המועדים לשמחה הם מצד
52 פחינת אם הבנים שמחה¹¹²,
53 ספירת הבינה¹¹³, שענינה
54 הבנה והשגה, ולכן גם
55 השמחה היא במדידה
56 והגבלה, מה-שאין-כן פורים
57 שענינו לא ידע, ועד כדי כך,
58 שהענין דארור המן וברוך
59 מרדכי הוא (לא מצד השכל,
60 אלא) באפן דלא ידע (שמדרגה
61 זו דוקא היתה עיקר מפלתו של המן,
62 כנ"ל), לכן גם השמחה היא
63 באפן שלמעלה ממדידה
64 והגבלה. ויש להוסיף בדיוק
65 לשון חכמינו ז"ל חיב
66 איניש, שזהו חיוב על כל
67 אחד ואחד, גם על זה

מבעל הרצון כפי שקשור עם חיצוניות הרצון,
יהיה שם הענין דונהפך הוא.

(ח) ומסיים במגלה¹⁰⁸ והימים האלה נזכרים
(ועל-ידי-זה) ונעשים בכל דור
ודור וגו', שצריך להמשיך כל הנ"ל על כל
הזמנים שלאחרי זה, שהרי בכל דור ודור
עומדים עלינו לכלותינו והקב"ה מצילנו
מידם¹⁰⁹, ולזה צריך להיות הענין ד'לא ידע'
דוקא, היינו, שהעבודה היא לא (רק) בתנועה
ובמעמד ומצב של ידע, שטעם ודעת מחיב
שצריך להיות ארור המן, שזהו ענין דסור מרע,
וברוך מרדכי, שזהו ענין דעשה טוב, אלא
נדרש (גם) שענין זה יהיה למעלה מהשכל
ולמעלה מהרצון, שזוהי העבודה דמסירת נפש
שמצד פנימיות הנפש, ומשם ימשך גם בכחות
הגלויים, החל מפח השכל וטעם ודעת, וכל
עשר כחות הנפש, עד למחשבה דבור ומעשה,
שיהיו חרורים כלם בתנועה דמסירת נפש (שעל
שם זה נקראים יהודים) במשך כל השנה כלה.

20 וזהו חיב איניש לבסומי בפוריא עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי,
21 היינו, ששמחת פורים צריכה להיות למעלה ממדידה והגבלה, דלא
22 כבשאר המועדים, שעם היותם מועדים לשמחה¹¹⁰, מפל-מקום צריכה להיות
23 השמחה במדידה והגבלה דוקא, וכדאי-תא ב'שלחן ערוף'¹¹¹ שבית-דין
24 שולחים שולחים וכו', מה-שאין-כן בפורים ישנו החיוב לבסומי, שתהיה
25 השמחה באפן של יציאה ממדידה והגבלה, פי מועדים לשמחה הם מצד
26 פחינת אם הבנים שמחה¹¹², ספירת הבינה¹¹³, שענינה הבנה והשגה, ולכן
27 גם השמחה היא במדידה והגבלה, מה-שאין-כן פורים שענינו לא ידע, ועד
28 כדי כך, שהענין דארור המן וברוך מרדכי הוא (לא מצד השכל, אלא) באפן
29 דלא ידע, לכן גם השמחה היא באפן שלמעלה ממדידה והגבלה. ויש להוסיף
30 בדיוק לשון חכמינו ז"ל חיב איניש, שזהו חיוב על כל אחד ואחד, גם על

108 (אסתר ט, כח. 109) הגדה של פסח פיסקא והיא שעמדה. 110 (נוסח התפלה וקידוש דיו"ט. 111) או"ח סתקכ"ט ס"ד.
שור"ע אדה"ז שם סי"ג - מרמב"ם הל' יו"ט פ"ו הכ"א. 112 תהלים קיג, ט. 113 זהר ח"א ריט, א. ח"ב פד, א. פה, ב.
פרדס שער ערכי הכינויים ערך אם הבנים. לקו"ת שמע"צ פה, ד. ובכ"מ.

ביאור בדרך אפשר

1 שְׁנֵקְרָא בְּשֵׁם אֵינִישׁ - ארבעה שמות נקראו לאדם: אדם, איש, גבר,
 2 אנוש. שם 'אנוש' מורה על החיסרון שבאדם, על שם עקב הלב מכל
 3 וְאָנוּשׁ הוּא¹¹⁴]=לב האדם הוא מעוקם ומעוות ('עקוב') יותר מכל
 4 איבריו, ויש לו מכאוב חזק ('אנוש'), רצונו לומר, דעה נפסדת (מצודות),
 5 כִּי חֲלוּקֵי הַדְּרָגוֹת שְׂבֻכְנֵי
 6 יִשְׂרָאֵל אֵינָם אֱלֹא בְּעִבּוּדָה 1 זֶה שְׁנֵקְרָא בְּשֵׁם אֵינִישׁ, עַל שֵׁם עֵקֵב הַלֵּב מִכָּל
 7 שְׁעַל-פִּי שֶׁכָּל וְטַעַם וְדַעַת, 2 וְאָנוּשׁ הוּא¹¹⁴, כִּי חֲלוּקֵי הַדְּרָגוֹת שְׂבֻכְנֵי יִשְׂרָאֵל
 8 שֵׁישׁ בַּעַל שֶׁכָּל גְּדוּל וְיֵשׁ 3 אֵינָם אֱלֹא בְּעִבּוּדָה שְׁעַל-פִּי שֶׁכָּל וְטַעַם וְדַעַת,
 9 בַּעַל שֶׁכָּל קֶטֶן וְכוּ', מֵה- 4 שֵׁישׁ בַּעַל שֶׁכָּל גְּדוּל וְיֵשׁ בַּעַל שֶׁכָּל קֶטֶן וְכוּ',
 10 שְׂאִין-בֶּן בְּעִבּוּדָה דְּמִסִּירַת 5 מֵה-שְׂאִין-בֶּן בְּעִבּוּדָה דְּמִסִּירַת נֶפֶשׁ (שְׁלֹמְעֵלָה
 11 נֶפֶשׁ (שְׁלֹמְעֵלָה מֵהֶשְׁכָּל 6 מֵהֶשְׁכָּל וְטַעַם וְדַעַת, לֹא יָדַע), שְׁהִיא
 12 וְטַעַם וְדַעַת, לֹא יָדַע), שְׁהִיא 7 מֵצַד בְּחִינַת הַיְחִידָה - עַצֵּם
 13 מֵצַד בְּחִינַת הַיְחִידָה - עַצֵּם 8 הַנִּשְׁמָה, נִקְרָאת 'יְחִידָה' (במדרש
 14 הַנִּשְׁמָה, נִקְרָאת 'יְחִידָה' (במדרש 9 נֶפֶשׁ רֹחַ נִשְׁמָה חַיָּה יְחִידָה),
 15 נֶפֶשׁ רֹחַ נִשְׁמָה חַיָּה יְחִידָה), 10 וְיִמִּי הַפּוֹרִים מִמְּשִׁיכִים הַשְּׂמָחָה שְׁלֹמְעֵלָה
 17 יְחִידָה לְיַחֲדָה¹¹⁵, הָרִי אֶפְלו 11 מִמְּדִידָה וְהַגְּבֵלָה וְהַנּוֹעֵת הַמְּסִירַת-נֶפֶשׁ
 18 קַל שְׂבֻכְנֵי מוֹסֵר נֶפְשׁוֹ 12 — שְׂמִסְפִּיק שְׂתֵהִיָּה בְּכַח בְּלִבָּד — עַל כָּל הַשְּׁנָה
 19 שְׁלֹא לְהִיּוֹת נִפְרָד מִיַּחְדּוֹ 13 כְּלָה, שְׂבֻכְנֵי כָּל הַשְּׁנָה כְּלָה יְהִיָּה הַעֲנִיָּן דְּאָרוֹר
 20 יְתִבְרָךְ¹¹⁶. 21 וְיִמִּי הַפּוֹרִים מִמְּשִׁיכִים
 22 הַשְּׂמָחָה שְׁלֹמְעֵלָה מִמְּדִידָה 22 הַשְּׂמָחָה שְׁלֹמְעֵלָה מִמְּדִידָה
 23 וְהַגְּבֵלָה וְהַנּוֹעֵת הַמְּסִירַת- 23 וְהַגְּבֵלָה וְהַנּוֹעֵת הַמְּסִירַת-
 24 נֶפֶשׁ - שְׂמִסְפִּיק שְׂתֵהִיָּה בְּכַח 24 נֶפֶשׁ - שְׂמִסְפִּיק שְׂתֵהִיָּה בְּכַח
 25 בְּלִבָּד - עַל כָּל הַשְּׁנָה כְּלָה, 25 בְּלִבָּד - עַל כָּל הַשְּׁנָה כְּלָה,
 26 שְׂבֻכְנֵי כָּל הַשְּׁנָה כְּלָה יְהִיָּה 26 שְׂבֻכְנֵי כָּל הַשְּׁנָה כְּלָה יְהִיָּה
 27 הַעֲנִיָּן דְּאָרוֹר הַמֶּן, וְכִמִּילָא 27 הַעֲנִיָּן דְּאָרוֹר הַמֶּן, וְכִמִּילָא
 28 יִשְׁנוּ לְאֲחֵרֵי-זֶה גַם הַעֲנִיָּן 28 יִשְׁנוּ לְאֲחֵרֵי-זֶה גַם הַעֲנִיָּן
 29 דְּבִרְוֹן מְרַדְכֵי, וְכָל אֲשֶׁר 29 דְּבִרְוֹן מְרַדְכֵי, וְכָל אֲשֶׁר
 30 לְהַמֶּן נִמְן לְמְרַדְכֵי 30 לְהַמֶּן נִמְן לְמְרַדְכֵי

ביאור בדרך אפשר

31 הַיְהוּדִי¹¹⁷, וּמְרַדְכֵי יֵצֵא מִלִּפְנֵי הַמֶּלֶךְ בְּלְבוּשׁ מַלְכוּת תְּכֵלֶת
 32 וְחֹר וְגו'¹¹⁸, כְּמִבְּאֵר בְּתוֹרָה אִוְר'¹¹⁹ שְׁקֵאֵי עַל שְׂשָׁה
 33 סְדְרֵי מִשְׁנֵה (מַלְכוּת זֶה סְדֵר זְרַעִים וְכוּ'), שְׁזָהוּ כְּלָלוֹת
 34 עֲנִיָּה הַתּוֹרָה, שְׁהֵם כּוֹלֵלִים כָּל עֲנִיָּה הָעוֹלָם, כְּמֵאֲמַר¹²⁰
 35 אֶסְתַּכַּל בְּאוֹרֵיִתָא וּבְרָא
 36 עֲלָמָא]=הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא הַסְּתַכַּל
 37 בתורה (ועל-פי התורה) ברא העולם],
 38 הֵינִי, שְׁהָעוֹלָם נַעֲשָׂה
 39 (שְׁטַעֲלֵט זִיף אוֹיִס) כְּפִי
 40 שְׁצָרִיף לְהִיּוֹת עַל-פִּי תוֹרָה
 41 (לְאֲחֵרֵי הַקְּדָמַת הָעִבּוּדָה
 42 דְּמִסִּירַת נֶפֶשׁ, עַד דְּלֹא יָדַע),
 43 וּבְפִשְׁטוּת, שְׁנַת הַצְּלָחָה
 44 בְּלִמּוּד הַתּוֹרָה וְקִיּוּם
 45 הַמְּצוּוֹת, וְגַם כָּכָל הָעֲנִיָּנִים
 46 הַגְּשָׁמִיִּים, לְעֲשׂוֹתָם - עַל-יְדֵי
 47 הָעִבּוּדָה דְּכָכָל דְּרַכִּיף
 48 דְּעַהוּ¹²¹ - דִּירָה לֹא
 49 יְתִבְרָךְ¹²².

(114) ירמי' יז, ט. וראה לקו"ת שה"ש כה, א ואילך. סה"מ תרכ"ט ע' קעב. (115) נוסח הושענות (יום ג). (116) תניא פ"ח. ובכ"מ. (117) ראה אסתר ח, א.ב. (118) שם ח, טו. (119) מג"א צג, א. (120) זח"ב קסא, סע"א ואילך. (121) משלי ג, ו. (122) ראה תניא פל"ו. ובכ"מ.